

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Cultura, cultura va scăpa pe Români și cultura
numai națională poate fi. *A. Papiu Ilarianu*

Anul III
N-rele 35-36

Un exemplar
Let 20

CLUJ, DUMINECĂ 29 AUGUST și 5 SEPTEMBRIE 1926.

C U P R I N S U L :

<i>INVĂȚĂMÂNT-EDUCAȚIE: Liceu-Bacalaureat-Universitate</i>	— — —	N. Ghiulea
<i>PROBLEME SOCIALE: Reforma agrară a lui Tiberius Gracchus</i>	—	Șt. Bezdechi
<i>Prefacerea socială prin cooperatie. — Producția în regimul coope-</i>		
<i>ratist</i>	— — — — —	N. Ghiulea
<i>Rusia de azi (Urmare)</i>	— — — — —	N. N. Matheescu
<i>POLITICA EXTERNĂ: Pactul nostru cu Franța</i>	— — — — —	N. Dașcovici
<i>ACTUALITĂȚI: In țara lui Malthus</i>	— — — — —	Al. Ciura
<i>Paralizia economică</i>	— — — — —	Gavril Todica
<i>Lupta contra parlamentarismului</i>	— — — — —	H. Trandafir
<i>Academia Română</i>	— — — — —	G. Vlădescu-Răcoasa
<i>PROBLEME ECONOMICE: Cum trăesc patruzecidemii de moși</i>	— —	Ion Clopoșel
<i>SATE-ORAȘE-REGIUNI: Din Tekirghiol Movilă</i>	— — — — —	S. Roșca
<i>CRONICA LITERARĂ: Țara de dincolo de negură. — Hotarul nestatornic</i>		Emanoil Bucuța
<i>CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Problema mării românești.</i>		
<i>— Astra și basarabeni</i>	— — — — —	B. & B.
<i>Să ne salvăm limba populară</i>	— — — — —	Șt. Pașca
<i>CRONICA MEDICO-SOCIALĂ: Aplicarea legii contra tuberculozei. —</i>		
<i>Regenerarea fizică a copiilor. — Campania antisifilitică</i>	— —	Dr. Aurel Voina
<i>FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNNALE: Redacționale. — Intâiul deceniu. — Frământările</i>		
<i>din Balcani. — Sporul pentru funcționari. — Pentru îmbunătățirea presei universale. — Cronică mă-</i>		
<i>runtă. — Bibliografie.</i>		

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIJA: CLUJ, PIAȚA UNIREI NO. 8
CALEA VICTORIEI NO. 51

Abonamente: Pe un an 600 lei. — Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. In America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

BIBLIOTECĂ

Apă minerală purgativă „BREAZU”

Aprobată de Consiliul Superior Sanitar este cu 50-60
% mai eficientă decât apele minerale din străinătate
având același efect. De vânzare la toate farmaciile,
drogueriile și prăvăliile de coloniale. Prețul unei sticle 30 Lei.

Reprezentanța Generală:

Bognár & Szántó S. A. Comercială pe acțiuni din Ardeal
CLUJ, Calea Regele Ferdinand No. 70.

INDUSTRIA SÂRMEI S. A.

Cluj, Calea Victoriei No. 29.
Expozitura București, Mihai Vodă 15.

Produce:

FIER DE BETON, FIER DE CERCURI,
FIER COMERCIAL, SÂRMA LAMINATĂ,
SÂRMĂ TREFILATĂ ÎN TOATE DIMENSIUNILE ȘI CALITĂȚILE,
CUIE TOATE DIMENSIUNILE ȘI SPECIALITĂȚILE,
SCOABE, ARCURI DE MOBILĂ, AGRAFE DE BIROU

SCHMOLLPASTA

CREMĂ RENUMITĂ DE GHETE

BRĂSOV

Inainte de plecare la
băi, căutați neapărat

Depozitul asortat în toate articolele

Societate
Anonimă

pentru Industria de Pielărie

Oradea Mare

Bul. Reg. Ferd.

Cluj

Cal. Reg. Ferd. 2

Satu Mare

str. Lucaciu

Fabrica: Oradea-Mare, Strada Aradului No. 23

Magazin de candelabre
pentru Ardeal S. A.

Cluj, Calea Regele Ferdinand 11

Mare depozit de lămpi
și material electric!!

Vânzare en-gros și en-detail

„ALBINA”

Intrepozite și Societate
Comercială Anonimă

CLUJ, PIATA GĂRII

Telefon: 5-71

LINE PROPRIE DE GARAJ.
— INMAGAZINEAZĂ TOT
FELUL DE MĂRFURI. —
ACORDĂ ÎMPRUMUT PE GAJ
DE MĂRFA. — FINANȚEAZĂ
AFACERI COMERCIALE ȘI
INDUSTRIALE

IMPORT-EXPORT

Capital social 6,000.000 Lei

Petreceți sezonul ultim la băile de
pucioasă și acid carbonic Vața de jos

Băile zac în hotarele județelor Arad și Hunedoara pe șesul romantic
al văii Crișului-Alb, care este înconjurat cu munți. — Are gară directă pe
linia căilor ferate Arad—Brașov a C. F. U. Arad-Cenad. Poștă și telegraf. Mersul
trenurilor dela Arad: 7:05, 12:08, 16:10, 19:10. — Aceste băi **pucioase cu
acid carbonic** dispun de o apă de natură caldă cu temperatura de
28 gr.—38 gr. C. care de mai mulți secolii vindecă cu un rezultat
miraculos reumatismul, cursoarea, maricelii, solșina, issias,
carie, inflamație, paratizia, vână emoroidată, lărgire de vână
și deosebite boale femești. — Folosind apa minerală la beut are un
minunat efect terapeutic și vindecător la intestine. — În velle admirabile
edificate în parcul recoros Onorațiilor oaspeții le stă la dispoziție 50 camere
aranjate comod. Afară de aceea în comuna din vecinătatea băilor se pot că-
păta camere cu prețuri moderate. — **Medic stabil ai băii.** Aer excelent
muntoș scutit de praf, locuri minunate de excursiuni, mușcă
țigănească, petreceri cu dans, cabareti și reesențații tea-
trale, local de tenis și curțării. Cursalon. Scaldă caldă.

FABRICA DE PIELĂRIE
GHETE, CURELE DE TRANSMISIE
PIELĂRIE FINĂ

FRĂȚII RENNER & CO.

SOC. AN. — CLUJ

ADRESA TELEGR.: „DERMATA”.

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
ION CLOPOTEL

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
CALEA VICTORIEI 51. TELEFON 808
PIAȚA UNIREI No. 8.
Cluj, Dum. 29 Aug. și 5 Sept. 1926

Anul III N-rele 35—36
NUMĂRUL: LEI 20

Liceu — Bacalaureat — Universitate

Inspăimântați de lipsa de dispoziție pentru învățătura a studenției, de nepregătirea ei intelectuală, și mai ales de aglomerarea din Universități, peste orice capacitate a auditorilor, conducătorii din 1924 ai Ministerului de instrucție publică, au crezut necesar introducerea — sau mai bine re-introducerea — bacalaureatului.

Prin această măsură conducătorii oficiali ai școlii au crezut că pun stavilă îngrămădirii tinerilor în Universități, că ridică nivelul intelectualității, că ridică chiar nivelul științific în aceste școli înalte.

Dacă această măsură a ridicat nivelul Universităților este o chestie de discutat. Până la un punct am socoti chiar că nu. În majoritatea cazurilor, acei cari au răușit la bacalaureat și au intrat în Universități nu sunt mai buni decât acei cari au fost împiedicați să intre. Bacalaureatul însă a avut și are un efect pozitiv: descongestionază sălile de curs. Dacă acest fapt este în favoarea Universității, științei și vieții intelectuale în general, este iarăși o chestie de discutat. Noi încă nu am ajuns la acea pletoră de intelectuali, care să facă posibilă o dedicare în largă măsură științei. Absolvenții Universităților sunt subit absorbiți de puternicele pompe absorbitoare ale serviciilor publice. Așa că chestiunea nu este de împuținat numărul celor ce bat la porțile școlilor înalte, ci de sporirea lui. Evident într-o ridicare cât mai puternică a valorii intelectuale și sufletești a candidaților, pentru ridicarea nivelului intelectual general al țării.

Dacă au mai fost și alte gânduri la baza hotărârii întemeietorilor bacalaureatului nu știm și nici nu interesează. Această instituție școlară și-a creșt un drum propriu pe deasupra intenției întemeietorilor ei.

Introducerea bacalaureatului ca control a științei absolvenților liceului nu poate nemulțumi pe nimeni. Este evi-

dent că elevii liceelor trebuie să învețe carte — aceasta e datoria lor — să știe ce au învățat și să fi asimilat cunoștințele numeroase și variate pe care le-au câpătat în școală. Nimeni nu poate pretinde să fie socotit absolvent al liceului, dacă nu a rămas cu îndestulătoare cunoștințe din cele opt clase ale liceului și nu se poate folosi de cunoștințele pe care le-a câpătat în această școală.

Dar dacă nimeni — mai ales după ce a fost pus în practică — nu este contra introducerii bacalaureatului, nimeni nu poate fi de acord cu modul cum a fost introdus.

Fără suficientă studiere, fără nici-o pregătire prealabilă, fără nici-o prevenire a dificultăților posibile și ușor de prevăzut, bacalaureatul nu putea decât să aducă nemulțumiri.

Și aceasta nu este o întâmplare. Nu este rezultatul surprinderii generale în care a fost adusă legea. Este un sistem. Au fost două sesiuni, toate dificultățile și lipsurile s'au arătat dintr'odată, au fost înaintate Ministerului zeci de rapoarte de către președinții comisiilor de examinare, au fost numărate discuții în presă, toți oamenii competenți și-au spus cuvântul și nu s'a luat nici o măsură. A fost a treia sesiune, acum vine a patra, și vor urma la rând multe altele, fără ca să se ia vre-o măsură de îndreptare.

Să se fi introdus bacalaureatul pentru alte scopuri de cât cele pedagogice, și ele ajunse, să fie indiferent restul? Nu credem.

Rezultatul bacalaureatului este dezastros. Este dezastros pentru școală: liceul este compromis. Este dezastros pentru puțința de sporire a numărului intelectualilor noștri: puțința de românizare a orașelor este amânată, puțința de ridicare a nivelului nostru cultural este compromisă.

În sesiunea de Iunie (1926) s'au prezentat, în întreaga țară, la examenul de bacalaureat, 4997 candidați, din

care au reușit 2631, adică 52.65 la sută.

Și anume:

În Vechiul regat s'au prezentat 2772 și au răușit 1529, adică 55.17 la sută,

În Băsarabia s'au prezentat 329 și au răușit 179 adică 54.40 la sută,

În Bucovina s'au prezentat 341 și au răușit 179 adică 53 la sută,

În Ardeal s'au prezentat 1555 și au răușit 742, adică 47.71 la sută.

În sesiunea Iunie din anul trecut (1925) s'au prezentat, în întreaga țară, la examenul de bacalaureat, 4056 candidați, din care au răușit 1940, adică 47.83 la sută; iar în sesiunea Septembrie 1925 s'au prezentat 2813 candidați, din care au răușit 985, adică 35 la sută.

În totul, până acum la cele trei sesiuni de bacalaureat care s'au ținut s'au prezentat, în întreaga țară, 6669 candidați, din care nu au răușit de cât 2925, adică 42.58 la sută. Deci, nici jumătate din candidații prezentați la examene nu au fost declarați bacalaureați.

Situația e evident gravă, și cauzele nu pot rămâne necercetate.

În primul rând să ni se îngăduie câteva observații, care pun în lumină gravitatea rezultatului.

Bacalaureatul de azi îngăduie unui prea restrâns număr de elevi să pătrundă în Universități. În situația de astăzi liceele trimit anual celor patru Universități ale noastre, 2—3000 studenți — și dacă scoatem din acest număr pe acei care se duc la școlile speciale superioare numărul contingentului de studenți scade considerabil. Numărul acesta de studenți este cu totul insuficient față de nevoile didactice. Socotindu-se încă și reducerea contingentului în cursul studiilor universitare ajungem la un număr dezastros pentru contingentul titraților liberați de Universități. Cu chișul

acesta Universitățile noastre nu numai că nu pot ridica nivelul intelectualității noastre, dar nici nu acopăr măcar pagubele pe care le suferă anual societatea prin retragerea sau moartea intelectualilor existenți.

Dintre absolvenții liceului, 50 la sută au fost declarați incapabili. Acei elevi nu au devenit incapabili în cursul examenului de bacalaureat. Au fost incapabili și în tot cursul liceului pe care l-au trecut. Nimeni nu i-a ținut în loc, sau nu i-a eliminat, li s'a dat astfel iluzia că la sfârșitul liceului vor putea urma un curs academic, pentru obținerea unui titlu superior. Sunt și licee particulare, dar majoritatea lor sunt licee de Stat. Învățământul e un serviciu public. Incapacitatea celor 50 la sută din absolvenții liceelor Statului, cade ca un blam asupra școlii și asupra Statului însuși. Statul în primul rând e vinovat de dezastrul de astăzi. Cetățenii — părinți au dreptul să tragă Statul la răspundere pentru pagubele imense și ireparabile pe care el li le-a pricinuit, Statul nefăcându-și datoria în organizarea învățământului public, și ne dând copiilor educația și învățământul la care s'a angajat.

Rezultatul inferior apoi, din provinciile alipite, și în special din Ardeal, dovedește că școala din aceste părți a fost mai neglijată. Că nu s'a urmărit cu aceeași grijă organizarea învățământului în toate provinciile, că unele au fost jertfite în profitul altora.

Numărul de candidați pe care îl trimite Basarabia la examenele de bacalaureat, în fine, este mult inferior aceluia cerut de populația și puterea economică a acestei provincii. Aceasta dovedește puținul sprijin pe care Statul îl dă pentru răspândirea culturii românești în provincia moldovenească dintre Prut și Nistru. Este o nedreptate mai mult ce se face Basarabiei; aci este o verigă din lanțul de măsuri excepționale în care este încătușată această provincie.

Care sunt cauzele rezultatelor dezastruoase ale bacalaureatului?

Oficialitatea însăși a găsit de bine să le dea publicității. Ministerul de instrucție publică, anchetând situația învățământului la diferite școli, unde rezultatul a fost mai slab, a ajuns la următoarele concluzii. Neajunsurile de care suferă învățământul nostru secundar și care sunt cauzele rezultatelor dezastruoase ale bacalaureatului, sunt:

„1. Marele număr de profesori nepregătiți ce au invadat învățământul secundar, după războiu;

2. Reducerea numărului de ore de

studii la diferite materii, fără o reducere corespunzătoare a materiei de predat.

3. Supraincercarea claselor. Comitetele școlare, pentru mărirea fondurilor de care au nevoie, admit un număr prea mare de elevi în fiecare clasă.

4. Istovirea profesorilor. Aceștia sunt nevoiți să predea de două și de trei ori mai multe ore ca înainte de războiu.“

Evident o apreciere superficială. Aceste cauze nu sunt toate, nu sunt cele esențiale și nici prin înlăturarea lor, nu se îndreaptă situația critică în care ne găsim.

Dar, în afară de aceasta. Și selecțiunea profesorilor în învățământul secundar, și cumpanirea programelor analitice, și supraincercarea claselor, și istovirea și specularea profesorilor, sunt chestiuni ce depind de Ministerul instrucției, care a instituit bacalaureatul. Acest minister avea datoria să știe mai dinainte ce fel de învățământ liceal oferă, pentru a nu se pune în situația de a-și da vot de blam singur.

Înainte de a institui bacalaureatul, Ministerul instrucției avea datoria să reorganizeze învățământul secundar.

Se poate întâmpla însă ca această situație să nu fi fost evidentă pentru conducătorii Ministerului instrucției publice, și ea să fi fost pusă în lumină și dovedită, fără puțință de replică, numai după ce s'au cunoscut rezultatele bacalaureatului.

În acest caz, bacalaureatul, ca funcție de control a învățământului secundar, e bine venit, și cu suferința câtorva serii de elevi se va plăti regenerarea întregului nostru învățământ, fiindcă în situația de astăzi nu vom putea rămâne, în orice caz.

Cauzele adânci ale rezultatelor pe care le-a dat bacalaureatul sunt altele.

* * *

În primul rând este desorganizarea liceului.

Liceul de astăzi este o școală fără țel. Nu știe ce vrea, nu știe ce urmărește, nu-i este determinat rostul în societate.

Liceul pregătește pentru viață? Pregătește pentru Universitate? Sau este o instituție care ocupă copiii dela 11 la 18 ani, după cum „grădinile de copii“ ocupă pe acei dela 3 la 6 ani?

Din sfada acelor cari înțeleg că liceul să dea o „cultură universală“, cu acei cari înțeleg ca liceul să fie o școală de specializare, ni-se pare că profită a treia ipoteză. Liceul este o școală care ține legați de el pe copiii dela 11 la 18 ani, o școală în care se învață de toate pentru trecerea timpului, însă cu rezultat final complet nul;

o școală care nu pregătește pentru nimic.

Un absolvent de liceu de astăzi este incapabil de a se apuca de o treabă, orcare ar fi ea; Universitatea și școlile superioare simt necesitatea înființării anilor pregătitori; iar educația vicioasă și plină de prejudecăți primită în liceu, împiedică pe tinerii absolvenți să se îndrepte spre un meșteșug, spre o carieră economică, preferind slujbele inferioare ale serviciilor Statului unde se pierd atâtea elemente eminente.

Liceul de astăzi nu are un ideal. Și-a pierdut credința în menirea sa. Altădată secțiile reale dădeu elevi eminenți facultăților de științe, școalelor politehnice și școalelor superioare economice. Deasemenea secțiile clasice și moderne, elevi străluciți facultăților de litere și drept.

Astăzi liceul specializat, cel mai potrivit aptitudinilor diferite ale elevilor, este ruinat sufletește de asaltul încununat de izbândă al clasicistilor. Toți știm că, mai curând sau mai târziu, se va reveni la liceul unitar, în care latina și greaca vor lua locul științelor, în care tâmpenia scoaterii miilor de cuvinte din dicționare, și a învățării pe de rost dar fără rost a traducerii „dictate“ de profesor sau extrasă din „juxtă“ va înlocui logica strânsă, disciplina mintală, plăcerea muncii impuse de științe. Miniștrii de instrucție doritori de inovații și reforme de care să-și lege numele, pleacă pe rând urechea acțiunii stăruitoare și persistente a clasicilor, care cer desființarea secției reale, ce în adevăr, le-a făcut mult sânge rău atrăgând, din cauza importanței învățământului ei și a perspectivelor pe cari le deschide, pe cei mai buni elevi ai liceului.

Liceul de astăzi, nu mai e stăpânit de entuziasm. Nu se mai muncește cu drag în el. Profesorii și-au pierdut avântul și credința. Elevii crescuți într'o atmosferă descurajată, materialistă și fără avânt, nu sunt capabili de idealism, nu sunt apti de a fi cuceriți de frumusețea adevărului, nu sunt doritori de a cunoaște tainele firei și legile ce stăpânesc viața.

Mulți profesori de astăzi nu sunt la înălțimea misiunii lor, nu fiindcă ar fi „nepregătiți“. Au fost profesori în trecut, cum nu va mai avea școala noastră niciodată și care erau cu mult superiori altora, cu toate că nu fusese decretați „pregătiți“ de către oficialitate. Mulți profesori nu sunt la înălțime fiindcă nu au suflet, nu au entuziasm, nu au iubire de școală și de profesiunea lor, fiindcă sunt descurajați, lipsiți de devotament, lipsiți de dor și de plăcere de muncă.

De ce sunt astfel, de ce au ajuns

astfel profesorii liceului — altădată adevărați apostoli? A dispărut tradiția marilor profesori, a dispărut credința într-o misiune înaltă, apostolică, crea-toare de idealism.

Astăzi profesura e o „funcție“, și nu una din cele mai rentabile.

Nedreptățirea sistematică a profesorilor, afirmarea publică de către conducători autorizați că profesorii nu sunt elemente productive — deci nesocotirea lor — neîncurajarea elementelor didactice superioare, ținerea lor în situații economice degradatoare, stoarcerea lor până la epuizare și nimicire și altele, sunt cauzele distrugerii corpului nostru didactic secundar.

Oboșiți, incapabili de progres, incapabili de idealism, incapabili de influențare a sufletelor copiilor, acțiunea majorității profesorilor asupra educației elevilor încredințați lor, este nulă. Unii din ei, mai practici s'au desprins chiar cu totul de școală. Înainte de a-și pierde calitățile și energia s'au aruncat în brațele politice, sau au căutat să intre în administrația școlară. În absența profesorilor, școlarii sunt lăsați în părăsire sau dați pe mâna unor suplinitori uneori tineri nepregătiți, alteori oameni originali, alteori chiar oameni fără nici-o pregătire, sau cu vagi legături profesionale cu o anumită specialitate. Sunt unele licee unde majoritatea profesorilor sunt suplinitori, și nu suplinitori de catedre, ci suplinitori de profesori.

Dar și altfel. Tradiția marilor profesori a dispărut și prin invadarea elementelor nepregătite. Dar nu „nepregătite“ în sensul comunicatului oficial, ci nepregătite deși erau declarate „pregătite“ de către oficialitate.

Profesura este și ea o meserie ca oricare alta. Ea trebuie învățată, și strălucеști în ea dacă ai talent.

„Pregătirea“ oficială însă lasă mult de dorit, și prea puțini, din acei cari sunt declarați de minister „capabili“, sunt în adevăr capabili de a fi buni profesori.

Și aceasta în mod logic. În această meserie nu vin, nu mai vin „talente“. Iar învățământul meseriei se reduce la studii universitare prea depărtate de acelea pe care le va avea a le preda la școală; la un seminar pedagogic cu totul neîndestulător și la un „examen de capacitate“ formal. Statul nu pregătește temeinic pe profesorii pe care îi va pune să predea lecții la liceu, și să miră că n'are profesori pregătiți.

Ei bine „acești“ profesori nepregătiți încrezuți în titlul lor de capacitate au nimic altă bună tradiție și au desgustat pe vechii și marii profesori din trecut. Gândiți-vă ce va fi fost în sufletul

profesorilor din marea generație, privind pe acei neisprăviți cu aere de pedagogi și pretenții directoriale.

Mai departe. Școala nu este lăsată de capul ei. Are părinți la București, care se îngrijesc de-aproape de ea, poate prea de-aproape încă. Acești părinți, în dragostea lor mare, nu știu cum ar face să-i fie mai bine. Și atunci măsurile și normele de organizare și creștere se schimbă fără încetare. Nimeni nu știe ce are de făcut, ce va avea de făcut, unde va trebui să ajungă. Regulamentul nu are stabilitate, normele de funcționare de asemenea, iar programul — cu programul e ceva fantastic! — nu păstrează nici o lege.

Vechiul program analitic este cu desăvârșire călcat. Modificat prin adrese sau circulări, am putea spune că astăzi liceul nu mai are un program analitic legal, întărit prin decret regal. Programul în ființă astăzi nu are nici o stabilitate și nici o idee la baza lui.

Nu sunt în țară două licee care să fi urmat în cursul anului trecut exact același program.

Orele săptămânale ale unui studiu nu rămân aceleași nici măcar în cursul unui an. Reduse pentru a se face loc unui nou studiu, orele lăsate vre unui studiu nu mai sunt suficiente pentru materia înscrisă în programul analitic. Și tot astfel dorința veșnicii completări, adaugă neconținut noui amănunte, nou material mai totdeauna pentru același număr de ore.

Și atunci cum se trece materia?

După dispoziția și temperamentul profesorului!

Dacă profesorul este „tare“ nu mai respectă nici programul, nici regulamentul, nici manualele aprobate de Minister. Face numai o parte a materiei, uneori cu amănunțimi cum numai pe o catedră universitară se pot face, silește pe elevi să învețe după „notițele luate după cursul său“, și elevul trece clasa fără să fi trecut prin toată materia.

Dacă profesorul este „potrivit“ face întreaga materie în spațiul de timp dat, evident renunțând la amănunte, unele chiar prevăzute de program. Face și el ce poate pentru a se ține de program, de regulament, și elevii să aibă cunoștința de întreaga materie.

Ce deosebire însă între pregătirea celor două serii de elevi!

Unii nu știu de cât o parte a materiei în mari amănunțimi, alții au idee de tot, dar fără amănunte, unele chiar esențiale.

Și între aceste extreme atâtea categorii câți profesori sunt din aceeași specialitate în întreaga țară, fiindcă

nu există un regulament, un program sau o lege pe care să le aplice toți la fel.

* * *

În al doilea rând este neorganizarea bacalaureatului.

Ministerul de instrucție nu a precizat nicăieri ce urmărește prin instituirea bacalaureatului.

Numește în fiecare an câteva zeci de comisii de examinare fără a le da instrucții precise și comune de modul cum vor avea să procedeze în examinarea, notarea și aprecierea candidaților.

Fiecare din aceste comisii lucrează cum o taie capul, cu pretențiuni deosebite, cu metode de examinare deosebite, cu notări deosebite, cu aprecieri deosebite.

Comisiunile însăși sunt de compoziție deosebită.

Nu este nici o normă, nici o regulă, merge totul la întâmplare și la noroc.

Din această cauză bacalaureatul nu este un examen serios, din rezultatele căruia să se poată trage o concluzie, și este total nedrept.

În cutare oraș comisiunea „bună“ dă un procent strălucit de promovați, pe când în altul, o altă comisie, „rea“ dă un procent dezastros. Ce concluzie se poate trage?

Alcătuirea comisiunilor urmează legea bunului plac și a întâmplării.

Într-o comisie candidații proveniți dela un liceu găsesc în comisie, între profesorii examinatori, foști profesori ai lor, cu care au învățat materia la care sunt examinați, cărora le cunosc pretențiile — știu ce cer, cum cer și ce slăbiciuni au; care profesor nu are slăbiciuni? — și care au interes ca liceul lor să iasă bine la marea probă; iar candidații dela alt liceu nu găsesc nici un profesor de ai lor în comisia de examinare.

Nu este drept aceasta.

Dar nu este nici o restricție în numire. Poate fi Președinte sau profesor examinator chiar ruda cea mai aproape — părintele — a unor candidați la acea circumscripție de examinare. Și atunci, dacă, întâmplător, acei candidați, rude cu membrii comisiei nu sunt elemente superioare, mijlocia intelectuală a promovaților nu va fi oare inferioară mijlociei dela altă circumscripție de examinare unde nu e un asemenea caz? În țara echității absolute și încă nu am putea să credem într-o deplină imparțialitate într'un asemenea caz.

Bacalaureatul nu are program.

Nicăieri nu a fost respectat art. 25 din Legea Bacalaureatului care prevede că „interogațiile candidaților se vor face asupra chestiunilor cuprinse

în programele liceului și în așa chip, ca să se poată constata nu atât mulțimea cunoștințelor de detaliu, cât mai cu seamă pătrunderea înțelesului lor, corectitudinea, claritatea și preciziunea exprimării și influența pe care au avut-o studiile asupra formării cugețării elevilor.“

Amănunțimile au abundat. Programul analitic al liceului a fost pretutindeni întrecut. Mândria profesorilor examinatori de a uimi nu numai pe elevi, dar și pe colegi, cu bogăția cunoștințelor lor, nu a avut nici o margine. Egoismul specialistului are în examinarea la bacalaureat un câmp foarte întins. Profesorii nu au căpătat nici-o instrucție din partea Ministerului. Ei au avut latitudinea celei mai largi aprecieri. Și profesori, cari au obiceiul din timpul anului să nu respecte programul, și cari se lasă furați de amănunt, nu pot să asculte astfel la bacalaureat.

La bacalaureat se cere astfel altceva decât ceea ce s'a făcut în liceu.

Și aici este un punct important.

Până când nu se va cere la bacalaureat numai materia care s'a făcut în liceu, după programul liceului, și în modul în care a fost făcută acolo; până când nu se va determina precis ce se cere la bacalaureat candidaților la toate materiile; până când nu se va stabili o nomenclatură unică pentru toți termenii ceruți la fel de programa liceului și aceea a bacalaureatului, la toate materiile, nu vom putea avea la bacalaureat rezultate satisfăcătoare.

S'au pus chestiuni care nu sunt prevăzute în program, sau care nu au fost făcute în liceu de unde era candidatul, sau care nu au fost făcute astfel cum le cere profesorul examinator. Rezultatul este evident. Candidatul care nu știe, cade. Dar dacă neștiința unei chestiuni nu are drept cauză lenea sau incapacitatea elevului, ci nepredarea ei, deci neajungerea la cunoștința elevului, candidatul cade pe dreptate?

S'au pus întrebări în care s'au folosit termeni tehnici cu totul străini programului și candidatului. Profesorii examinatori au refuzat cererea candidaților de a li se explica acei termeni, pentru a putea răspunde. Este drept? Și dacă candidatul cade, cade cu dreptate?

Geografia se învață în clasa a IV-a cu amănunte care pot fi predate minții copiilor de 13—14 ani. La bacalaureat profesorul examinator cere Geografia României în amănunțimi universitare. Toate piscurile, toate pâraele, toate amănunțele geografiei economice. Candidații la bacalaureat nu se

pot prezenta astfel cu cele ce au învățat în clasa a IV-a, dar ei nu au timp cu programul încărcat al cursului superior, să refacă geografia învățată în clasa IV-a. Și atunci? Încă un motiv de a cădea la bacalaureat.

Și aici o observație.

Aducerea astăzi a bacalaureatului este chiar imorală.

Sunt licee unde a lipsit profesor de franceză sau de chimie. Statul era dator să-l dea și nu l-a dat. Cum se poate pretinde elevilor cunoștințe pe care nu le-a căpătat în școală? Și totuși elevii cad.

În școală cum am spus, din diferite motive, nu s'a făcut întreaga materie. Statul în loc să pedepsească pe profesorii cari nu au făcut-o, pedepsește pe elevi. Elevii cad la bacalaureat.

Întreg spiritul pedagogic al liceului este altul de cât acel al bacalaureatului. Statul știe acest lucru, și totuși nu ia nicio măsură. Consecința este că elevii cad. Ei plătesc nepotrivirea între concepția dascălilor de clasă și aceea a celor ce-i examinează.

Se impune ca o necesitate imperioasă desființarea liceelor insuficient utilitate și prevăzute cu profesori nepregătiți sau cu goluri imposibil de completat în învățământ. Și înlesnirea elevilor din depărtări de a urma la școală.

Între probele scrise la bacalaureat este și o traducere din românește în franțuzește. Necesitatea ca fiecare student să cunoască cel puțin o limbă cultă este atât de evidentă, în cât este inutilă orice discuție. Proba e necesară. Dar și aici. Se poate cere elevului altceva decât ceea ce a învățat? În multe părți au fost aduși francezi ca profesori de limba franceză. Unii din ei sunt oameni eminenti, personalități didactice și științifice distinse, intențiunea celui care i-a adus este din cele mai lăudabile. Dar, ce folos? Acești profesori, eminenti pedagogi, nu știu românește, învață și ei cum pot. Nu sunt în măsură să controleze în clasă, traducerea elevilor. Fac conversație asupra bucății curente sau asupra vieții de toate zilele, și atât. Elevii, aproximativ, se exprimă în franțuzește. Cele două ore pe săptămână sunt insuficiente însă pentruca conversația franceză cu profesorul francez să folosească cuiva. Oricum învățământul limbei franceze rămâne la o frază comună, simplă și fără greutate sintactice. La examenul de bacalaureat se cere însă traducerea unui text literar românesc în limba franceză. Cine îl va putea face fără erori grosolane. Inversiuni, idiotisme, construcții grele românești ce se întâlnesc nu pot fi tra-

duse în franțuzește, fără cunoașterea perfectă a acestor două limbi, fără exerciții numeroase în care aceste greutatea să fi fost întâlnite.

Și atunci. Sau se face în liceu traduceri de texte literare clasice românești, sau se renunță să se dea asemenea probe la bacalaureat.

În ce privește modul de examinare același lucru: nici o normă. Fiecare face cum vrea. O comisie ascultă câte un candidat la toate materiile una după alta până termină. Altă comisie ascultă după metoda austro-ungară: chestiuni scrise, 10 minute de reflecțiune. Alta, ascultă pe rând la fiecare obiect și așa mai departe. Nici o normă. În general însă, nu se caută ca elevii să nu fie obosiți, pentru a putea răspunde, după știința lor adevărată, la toate materiile, ci cu totul altă ceva. De aceea la oral, la primele obiecte răspunsurile sunt aproape la toți mai bune, pe când, la ultimele, elevii sunt cu totul pierduți.

Inegalitatea de tratament este evidentă.

Diversitatea la notare este, de asemenea, în legătură cu diversitatea modului de alcătuire a comisiilor de examinare. În general însă notarea se face cu zgârcenie. Majoritatea celor promovați sunt promovați la limită, sau aproape de limită. Aceasta nu înseamnă că, în majoritate, cei trecuți sunt mediocri, sau submediocri, ci că se caută în examinare ceea ce nu știe elevul, sau ceea ce nu știe bine, și nu ceea ce știe elevul. Și cât e de ușor să faci pe un elev să nu știe bine și ceea ce știe foarte bine.

În notare, nota 5 abundă. Poate fiindcă nota de trecere este 6, — dar abundă. Care poate fi explicația? Poate fi și o ironie la mijloc. De sigur însă că nota 5 predominantă ar fi preschimbată în 4, dacă media de trecere ar fi 5 și nu 6. Este evidentă o tendință de a trânti elevii la bacalaureat, sau cel puțin de a se dovedi că elevii sunt slabi, extrem de slabi.

Acestea sunt cele două cauze esențiale și fundamentale ale rezultatelor dezaastroase de până acum ale examenului de bacalaureat: dezorganizarea liceului, neorganizarea bacalaureatului.

* * *

Bacalaureatul este util. Este un examen, care, aplicat cu inteligență, poate fi un control al învățământului, o ultimă înălțurare a celor care nu sunt apti pentru învățământul academic, un instrument de selecțiune, un îndemn pentru aprofundarea și coordonarea materiei învățate în liceu.

Acest control de sfârșit a liceului

face pe profesori să fie mai atenți în exercitarea profesiei lor, și-i silește să caute cel mai clar și mai bun sistem de predare pentru ca explicațiile să fie mai bine înțelese și elevii mai profitați, îi silește să caute să trezească în elevi interes și entuziasm pentru învățatură, face pe profesori să se încordeze în munca lor, să capete dispoziție de muncă și devotament, îi face mai conștiincioși, mai severi în împlinirea datoriei, și în obligarea elevilor de a-și împlini datoria.

Selecțiunea la examenele de fine de an devine mai severă, și elevii care ajung la bacalaureat mai bine pregătiți.

Examenul de bacalaureat influențează în bine și asupra elevilor. Acest control îi face să se dedice mai mult învățaturii sacrificându-i mai mult timp și concentrându-se mai puternic. Jocul și sportul nu mai ocupă, ca până acum, aproape întreg timpul elevilor. Cu încetul revin în liceu preocupările intelectuale care stăpâneau altă dată pe elevii cursului superior. Elevii adună în sisteme un număr mai mare de cunoștințe, și se străduiesc să găsească legături între diferitele materii pe care le învață. Ei caută să aibă proaspăt în memorie cele învățate în anii următori ai liceului, creindu-și astfel un capital de cunoștințe de care se vor folosi viața întreagă.

Bacalaureatul este util, însă nu poate rămâne neorganizat ca astăzi, fiindcă în forma de astăzi nu are nicio însemnătate. Astăzi el e o pură formalitate inutilă și dăunătoare.

La bacalaureat astăzi, nu trec totdeauna elevii cei buni și nu cad elevii cei răi. Astăzi întâmplarea hotărăște. Hotărăște norocul candidatului, puterea lui de rezistență până la sfârșit, și dispoziția momentană a examinatorilor.

Aceasta nu e normal și nu poate dăinui.

Se cere o grabnică organizare a bacalaureatului. Se cere stabilirea unui program analitic amănunțit, care să fie adus la cunoștința tuturor: candidaților și examinatorilor. Se cere pregătirea profesorilor examinatori. Adică se cere ca numirea în comisiile de bacalaureat să nu fie hotărâtă de întâmplare, de legături prietenești sau politice. Acei care examinează să fie aleși în temeiul unui concurs anume instituit, și la care vor fi reușit acei cu aptitudini speciale. Am cere chiar ca să existe o singură comisiune de bacalaureat, pentru a oferi tuturor candidaților condițiuni identice de examinare. Dacă aceasta ar fi prea greu, din cauza mulțimei candidaților, este de dorit măcar

să fie un număr mai restrâns de comisiuni.

Aceasta bine înțeles însă cu corectivul ca Statul să se îngrijească de găzduirea și întreținerea candidaților, gratuit sau pentru o sumă mică, fiindcă modul cum a fost aplicat bacalaureatul până acum a dat loc la încă o barbarie.

Cunoaștem cazuri când copiii săraci, aduși din alte orașe, au trăit 10—12 zile, cât a durat examenul, în condițiuni mizerabile. Au dormit îmbrăcați în lipsă de pat și așternut, și au mâncat ca vai de ei. Iși inchipuie oricine ce stare sufletească au avut, în timpul examenului, acei copiii și cât a influențat aceasta asupra răspunsurilor lor.

Dar în afară de aceasta. Bacalaureatul dat, mai ales, în oraș străin, cere cheltuieli pe care nu le poate oricine suporta. Dacă Statul nu poate oferi la sediul liceului examinarea, trebuie să-și ia asupra sa cheltuiala acestor examene.

* * *

Examenul de bacalaureat nu-și va ajunge scopul — de altfel el nu e decât un examen de control — fără reorganizarea învățământului secundar.

Bacalaureatul împiedică supraîncărcarea Universităților, nu trimite acestor școli însă elemente superioare.

Acei cari au răspuns mulțumitor întrebărilor de amănunt și au căpătat diploma de bacalaureat, nu totdeauna vor fi buni studenți, și în special elemente pe care le așteaptă Universitatea.

Acei elevi „buni“ vor învăța și la Universitate cursul sau rezumatul cursului, pe dinafară uneori, vor trece examenele regulat, vor absolvi și Universitatea, dar nu vor fi elementele pe care le dorește Universitatea, care să slujească la altarul științei.

Liceul trebuie reorganizat. El trebuie să formeze sufletește pe viitorii studenți. El nu are numai a îmbuiba capul copiilor cu un număr nesfârșit de cunoștințe, de amănunțimi pe care le vor uita și nu le vor folosi niciodată în viață, ci a-i pregăti sufletește pentru școala de specializare, unde se va duce, fie ea teoretică (Universitatea), fie ea practică (Școala specială). El are a ridica moralmente și sufletește pe adolescenți. Liceul trebuie să fie o școală de idealism, de iubire de muncă, de iubire de știință. El trebuie să trezească și să desvolte în sufletul copiilor curiozitatea științifică, iubirea de adevăr și frumos, dragostea de cunoștință, de carte, de idee. Liceul trebuie să trezească conștiință disciplinată, să nască tăria în convingeri, să nască iubirea de muncă ordonată, să trezească conștiința probității și seriozității în muncă.

Liceul are datoria să crească oameni conștiinți, disciplinați atât intelectual cât și moral, activi, întreprinzători, cercetători, iubitori de adevăr, frumos și dreptate, muncitori.

Așemenea elevi așteaptă Universitatea dela licee.

Dacă bacalaureatul va fi grăbit noua orientare a școlii noastre secundare, întemeietorii lui vor avea cu ce să se mândrească.

N. Ghiulea

Problema mării românești

În seria conferințelor dela universitatea populară „Coasta de Argint“, înființată prin stăruința d-lui O. Moșescu, directorul gimnaziului din Balciac, în localitatea cu același nume, distinsul nostru colaborator, d. Emanoil Bucuța, singur a pus problema care trebuia să fie ideea conducătoare a întregului ciclu, — problema mării românești. Pătimașul scrutător al tuturor orizonturilor culturii noastre, care cetește cu aceeași îndemânare în toate cărțile culturii europene, de unde culege cu sarguință de albină polen de prelucrat, a enunțat într-o cronică recentă, publicată în revista noastră, problema care a format subiectul prelegerii sale menționate. Autorul atâtor inițiative îndrăznețe și binefăcătoare, va avea poate și meritul de a fi provocat un cult al mării românești: izvor de bogății materiale și tezaur neprețuit de bunuri sufletești în același timp.

Lipsindu-ne un raport special, ne mărginim să dăm după ziarul „Cuvântul“ rezumatul acestei conferințe bogată în idei de o nouate revelatoare:

„Într-o limbă literară puternică și organic încheagată, caracteristică altminteri pentru autorul „Legăturii roșii“, domnul Bucuța a desfășurat cu multă elocință fazele pe care omenirea le-a trăit pe mare, zugrăvind în același timp în sugestive culori rostul pe care l-a avut marea în desfășurarea culturilor, ajungând astfel mai lesne la un universalism stăpânitor peste mări și țări. Conferențiarul a dezvoltat apoi toate eforturile făcute de popoare pentru ajungerea la mare și pentru a o cucerii.

În a doua parte a conferinței, d. Bucuța, a dezvoltat, bazându-se pe multe date din istoria noastră, pe un foarte bogat material, atitudinea avută de poporul român față de mare, năzuințele lui ce se putea îndrepta hotărâtor spre mare de abia după împlinirea altor idealuri, legate de nevoile lui mai restrânse și mai apropiate. De aceea poporul nostru de păstori și țărani căutând chiar drumul spre coastele mării, nu a înțeles încă până astăzi firea și rostul mării în dezvoltarea lui. Conferențiarul a încheiat propunând crearea și organizarea unei puternice societăți naționale, care să cuprindă trei secțiuni și anume: una economică, una științifică și una cu menirea de a educa poporul nostru pentru frumusețile și pentru cucerirea mării. Publicul foarte numeros, ce umplea sala până la ultimul loc, a aclamat cu mult entuziasm pe distinsul conferențiar.“

PROBLEME SOCIALE

Reforma agrară a lui Tiberius Gracchus

După înfrângerea Cartaginei Roma nu mai avea nici un dușman redutabil. Pacea de care se putea bucura acum, începea însă să-i fie o primejdie. Pentru cei deprinși cu fapte, repaosul e vătămător. Avusese dreptate bătrânul Cato să se întrebe îngrijorat cândva: „Ce se va face Roma când nu va mai avea să se teamă de nici un dușman?” Luxul, învățat prin Orient și dela Greci, începuse să facă ravagii în sufletul sobrilor locuitori ai Latiumului de odinioară. Republica întemeiată pe o țămăne vânjoasă și harnică, începuse să-și schimbe construcția internă. Imperialismul extern, tradus înăuntrul țării prin avântul crescând al unui capitalism hrăpăret, făcea să dispară acea clasă țărănească, din care se recrutase vajnicii ostași ce cucerise lumea. Și în această epocă de pace adâncă, din a doua jumătate a secolului II-lea a. Chr. se întâmplă un ciudat fenomen social. Căci, în loc ca această clasă de țărani, căreia în bună parte Roma îi datora gloria și mărirea sa, să crească și să se sporească, în loc ca situația ei materială, în urma atâtor pământuri cucerite, din care ar fi avut și ei dreptul să se înfrupte, să se îmbunătățească, decade din ce în ce mai mult. Dacă recensământul din 159 arăta 328 mii de cetățeni în stare să poarte armele, lista din 147 arată 324 mii și cea din 131 doar 319 mii de astfel de cetățeni. Va să zică în mijlocul păcii și belșugului, populația care alcătua miezul Republicii, coloana ei vertebrală, în loc să se întărească, slăbea. Dacă lucrurile ar fi mers tot astfel înainte, Romei nu-i mai rămânea într-o bună zi, decât — vorba lui Mommsen, — să-și cumpere soldații din târgul de sclavi.

Care era pricina acestui straniu fenomen? Ceea ce a dus pe Romani la cucerirea lumii a fost — după observația cuiva — o nestăpânită foame de pământ. Dar dacă aceasta foame era mare la tot poporul, ea era monstruoasă la acea aristocrație care-l conducea.

Acele imense teritorii cucerite de la dușmani (din care, pe cât se spune, o treime cel puțin intra în proprietatea directă a Statului) în loc să servească spre a împroprietări surplusul de populație rurală sau orășenească, intrau în majoritatea lor în mâna unei cete de patricieni. Latifundiile acestea erau rotunjite în dauna nicei proprietăți, a micilor vecini, gospodari rurali. Fie din pricina datorităilor pe care aceștia le contractau la bogații lor vecini, da-

torii pe cari apoi nu le mai puteau plăti, fie chiar fără nici o altă formă, pământul micului cultivator sfârșia prin a fi înghițit de marea proprietate. Aceasta, recurgea uneori la mijloace violente, hrăpind pur și simplu cele câteva jugăre ale vecinului nevoias, mai ales când acesta se afla dus în război. Femeia și copiii făuritorului de victorii erau alungați din casă și de pe câmpul lor, pentruca puternicul latifundiar să-și astâmpere nesăturata lui foame de pământ. Cei astfel deposedați — neavând curajul să se plângă zadarnic autorității leșe, oarbe sau cumpărate de latifundiar — îngroșau numărul plebeilor dela Roma, unde puteau cerși o pâine și jocuri de circ.

Oamenii luminați dela sfârșitul celui de-al treilea război punic, ca Lelius, consulul Appius Claudius, Scipio Emilianul, jurisconsultul Crassus Mucianus, vedeau primejdia și preconiză un program care tindea: 1) să întărească finanțele Statului, obligând pe toți posesorii efectivi să plătească dările pământului (vectigal și decuma) dela care se eschivau; 2) să salveze clasa medie agricolă; 3) să transforme în mici gospodari rurali pe oamenii fără pământ și fără ocupație, cari deveniseră un instrument ușor în mâna tuturor aventurierilor politici; 4) să readucă Statul roman la vechile sale baze economice pentru a-l face să-și regăsească vechia lui vigoare și puritatea vechilor sale moravuri. Acesta fu și programul lui Tiberius Sempronius Gracchus, ales tribun în 133 a. Ch. Trecând odată prin Etruria, el văzuse țara pustie, neavând alți plugari și păstori decât barbari și străini, și atunci — zice-se — concepu el mai întâi ideea de a împroprietări pe cetățenii fără pământ.

Noul tribun se dovedi un personaj redutabil, invincibil, când de pe tribuna pe care o înconjura mulțime de norod sărac, el tuna împotriva bogaților latifundiarilor luând apărarea săracilor. „Lighioanele sălbatice răspândite în Italia, au o viziună în care să se ascundă, iar aceia cari luptă și mor pentru apărarea Italiei n'au altă avere decât lumina și aerul pe care-l respiră; fără casă, fără o gospodărie, ei rătăcesc încoace și încolo cu femeile și copiii lor. Generalii îi mint când, pe câmpul de luptă, îi îndeamnă să se lupte pentru mormintele și templele lor, căci printre atâți Romani nu e niciunul care să aibă vre-un altar familiar sau un mormânt străbun. Ei se luptă și mor ca să spri-

jine luxul altora, și sânt numiți stăpâni ai Universului, ei cari nu stăpânesc nici măcar o glie de pământ.”

Pentru a-și realiza reforma lui, el socoti că e nevoie să slăbească latifundiile, alungând de pe terenurile Statului pe toți ocupanții nelegitimi, pentru a proceda la noi împroprietări. Și pentrucă Italicii și Latini, cari nu aveau drepturi de cetățenie deplină, ar fi resimțit o mare pagubă de pe urma acestei reforme, Tiberiu promise să intervie ca să se dea completă cetățenie romană aliaților latini și italicei, făcându-i să se găsească față de noua reformă agrară, în condiții de egalitate cu ceilalți locuitori ai Italiei, cari aveau dreptul deplin de cetățenie.

În substanță legea propusă de Tiberius Gracchus cuprindea următoarele dispozițiuni: Nimeni nu va putea ocupa terenuri ale Statului, a căror ocupație nu va fi justificată prin o cumpărătoare regulată a dreptului de perpetuă posesie, stabilit fie prin edicte ori legi, sau prin plebiscite ori tratate.

Nimeni nu va putea stăpâni mai mult de cincisute jugăre (un jugăr latin egal cu jumătate de hectar) din pământul public. Cine are un fiu, va putea stăpâni încă cincizeci de jugăre; maximum de proprietate însă nu poate trece de o mie de jugăre de cap de familie.

Cei care posedă în chip legitim teritoriu public, în limitele indicate mai sus, nu numai că vor avea posesiunea lor confirmată, dar terenurile ocupate de ei vor căpăta toată garanția de stabilitate și inviolabilitate, iar restul va trebui să fie restituit Statului fără nici o despăgubire.

Toate terenurile cari sânt la dispoziția Statului, afară de cele întrebunțate pentru pășune, toate terenurile în posesia cărora Statul va ajunge odată cu intrarea în vigoare a acestei legi, vor fi împărțite în loturi și distribuite cetățenilor săraci sub condiția inalienabilității. Împroprietăriții vor avea să plătească statului o dare (vectigal).

La aplicarea acestei legi va veghea o magistratură triumvirală nou creiată, cu puteri depline, chiar și judiciare.

Oricine va putea să-și pască vitele pe terenul public destinat la aceasta; ocupația acestui teren e strict prohibită, cum e interzis de-a împiedeca pe cineva de a-și paște vitele la un asemenea teren. Pășunea va fi gratuită până la zece capete de vite mari, și cincizeci mici.

E permis pășunatul pe drumurile publice, însă numai cu scopul de a nutri vitele în timp când trebuie să meargă din o localitate în alta.

În viitor e strict interzis de a se mai ocupa teritorii publice fără autorizație legală.

Dușmani îndârjiți ai acelei legi erau — firește — în primul rând oligarhii. Mulți dintre ei bonificaseră terenurile ocupate în chip nelegitim, și legea Sempronia (a lui Gracchus) care îi spolia de aceste sume investite în pământuri, îi amenința cu ruina. Opoziția oligarhilor nu provenia numai din rațiuni de interes economic, ci și din motive politice de o neîndoieală importantă.

Legea vroia să întărească clasa plugarilor liberi, care totdeauna fusese citadela partidului democratic. Tiberiu, prin puterile condate triumvirilor pentru revendicarea și repartitia terenurilor publice, amenința să stragă Senatului una din prerogativele lui de căpetenie: aceea de a se ocupa cu administrația financiară a Statului. Apoi ura împotriva legii era pricinuită și de aversiunea nutrită împotriva prezentatorului ei, care era un om independent de clica dominantă și înrudit prin mama lui cu familia Scipionilor, care din multe motive era suspectată că aspiră la egemonia politică.

Printre adversarii legii se numărau și cavalerii — marea finanță — cari împrumutaseră latifundiarilor sume imense pentru bonificarea terenurilor. Ori aceste sume aveau să fie pierdute, căci legea Sempronia nu recunoștea astfel de bonificări și nu dădea nici o despăgubire. Partizani ai marelui legi nu puteau fi nici publicanii (arendășii impozitelor Statului), căci reforma agrară preconizată de Tiberiu, dacă lua ființă, prin faptul că avea să întărească clasa micilor proprietari, iubi-toare de liniște și dușmană dărză a oricărui război de cucerire, ar fi avut drept urmare de a imprima politicii romane o direcție pacifică.

Însă publicanii erau expansioniști, imperialiști, fie prin temperamentul lor înclinat spre riscuri și spre aventură, fie pentru că erau lacomi de noi provincii pe care să le poată spolia, sau pândiau ocazia de a fi însărcinați cu furniturile de război: operație care mai totdeauna era extrem de avantajoasă.

O atitudine ostilă față de noua lege aveau și cetățenii rurali, cetățenii romani ce nu locuiau în Roma, ci în coloniile și municipiile răspândite în Italia. Toți cei cari își lărgise hotarele proprietății lor în paguba terenului public, sau cumpărase moșii ce aveau să devie obiect de revendicare din partea Statului, nu erau — bine înțeles — dispuși să susțină reforma lui Gracchus. Și aceasta nu putea fi privită cu simpatie nici de ocupanții cu titlu provizoriu ai terenurilor indivize din zona aleasă pentru repartitia printre cetățeni, sau pentru întemeierea de colonii,

terenuri pe care legea Sempronia voia să le utilizeze pentru noi distribuții.

Dar pe lângă aceste motive egoiste erau și altele mai serioase, cari preocupau pe toți cei ce purtau un interes sincer Statului. Mulți se temeau de puterile dictatoriale acordate triumvirilor agrari, puteri ce ar fi anulat garanțiile pe cari normele judiciare ale Republicii le stabilise în favoarea cetățenilor. Și apoi era de prevăzut că noii magistrați extraordinari, oameni cu idei preconcepționate, nu vor lucra cu obiectivitatea și imparțialitatea necesară, chiar dacă s'ar fi presupus că erau oameni probi. Dar chiar dacă ar fi fost oameni mai presus de orice bănuială, primejdiile cari aveau să se ivească cu prilejul aplicării legii, aveau să fie nespuse de mari. Câți dintre proprietari erau în situația de a putea demonstra în chip indiscutabil legitimitatea proprietății lor? Multiplicitatea și ambiguitatea decretelor, a edictelor, a plebiscitelor pe cari se întemeiau aceste proprietăți, puteau fi divers interpretate, iar hotarele dintre aceste proprietăți apăreau foarte neclare, foarte îndoelnice. Mulți posesori nu mai plăteau de multă vreme impozitele pe pământ (vectigal, decuma) ce slujeau spre a distinge proprietățile Statului de cele particulare. Apoi în câte cazuri proprietățile nu trecuseră dintr-o mână în alta? Greutatea de a stabili cine era proprietar legitim și cine nu, putea să dea naștere unui război civil mult mai primejdios decât războaiele externe pe care glorioasa Republică le susținuse contra nenumăraților ei dușmani.

O temeinică obiecție ce se aducea legii lui Gracchus, era că nu prevedea o despăgubire pentru bonificările introduse pe pământurile ce cădeau sub expropriere. Aceste bonificări, cari deseori înghițiseră sume enorme, și erau făcute cu bani de împrumut, ar fi provocat — pentru că nu erau compensate prin nici o despăgubire în bani — nu numai ruina debitorului insolvent, dar și a creditorului, producând o adevărată catastrofă economică.

Dar chiar admitând că legea în principiu era bună, cine oare putea da garanția că micii proprietari ruinați, pe care statul vrea să-i împrumute, se vor decide să reînceapă viața ingrată de plugar, și să renunțe la viața trândavă învățată la Roma, unde ei alcătuiă clientela atâtor aventurieri politici? Vagabonzii din Roma cereau pământ, însă pentru a-l arenda sau a-l vinde chiar, dacă nu-i va împiedica clauza inalienabilității.

Câți înși vor fi zis că e o nebunie să încerci a întoarce cursul timpului, și al necesității economice, care adu-

sese cu sine sporirea numărului de sclavi înlocuitori ai muncii libere, importarea de grâu din provincii, introducerea de noi culturi? A împiedica existența marilor întreprinderi agrare pe bază capitalistă nu înseamnă oare să sărăcești țara și să ruinezi agricultura în avantajul cultivatorilor din provincie? Nu înseamnă să nimicești o realitate fatală și necesară, pentru un vis romantic de revenire la stările patriarhale, pentru o himeră și inutilă și primejdioasă?

Dar dacă numeroși erau adversarii legii, poate mai numeroși erau prietenii ei. Printre aceștia se socoteau în primul rând acei proprietari mici și mijlocii, cari posedau pământurile lor pe baza unui drept indiscutabil. Ei vedeau cu ochi buni slăbirea latifundioilor, pe cari le socoteau cauza de căpetenie a mizeriilor în cari ei se zbateau. Apoi legea îi păzea de orice eventuală revendicare din partea Statului, și îi apăra de vecinii atotputernici și hrăpăreți.

Plebea urbană era entusiasmata de reforma tribunului. Mulțimii imense de oameni fără avere din Roma, îi surâdea ideea să devină proprietari pe o bucată de pământ, pe care spera s'o facă să fructifice într'un chip oarecare, de se va putea cu cât mai puțină osteneală.

Scipionii și amicii lor, cari alcătuiă în sânul oligarhiei grupul conservatorilor luminați, vedeau cu teamă sporrindu-se mereu numărul nevoiașilor fără ocupație din Roma, ce riscău să fie un aliment pentru toate seditiunile. Ca militari, ei știau că dacă nu se reînchiagă clasa de mici proprietari romani, recrutarea pentru oaste nu se va mai putea face în condiții mulțumitoare, dintre oameni legați de pământ. Proletarii soldați ar fi devenit în chip necesar soldați de meserie și ca atari, perpetui umeltitori împotriva libertăților cetățenești. Pentru a îndepărta de pe capul Republicii o primejdie așa de grozavă, Scipionii, dacă nu fură inspiratorii direcți ai unei asemenea legi, se arătară cel puțin dispuși s'o primească și s'o voteze.

În favoarea lui Tiberiu se mai declarară apoi Italicii cari nădăjduiau să găsească în el paladinul revendicațiilor lor politice. De o mare simpatie se mai bucura apoi tribunul printre idealisti, entuziaști, printre admiratorii de gesturi frumoase, printre spiritele rebele ale tuturor claselor și partidelor, cât și printre cei cuprinși de nostalgie pentru trecut, cari ar fi vrut să sară peste fluviul timpului pentru a ajunge iarăși la izvoarele curate ale mării romane.

Prefacerea socială prin cooperatie. — Producția în regimul cooperatist

Dar dacă ideea, pe care voia s'o realizeze Tiberius era excelentă, modul în care a căutat s'o înfăptuiască a fost fundamental greșit. Căci greșală a fost din partea lui când a făcut să fie depus colegul său în tribunal, Octavius, care corupt de nobilime, voia să se opună la realizarea noilor reforme; greșală a fost când a alcătuit comisia agrară din rude de ale sale (fratele său Caius și socrul său Appius Claudius Pulcher), greșală fundamentală când a căutat să trateze această gravă problemă în fața adunării populare, și nu în Senat. De aceea pricepem de ce contemporanii lui l-au lăsat să cadă, de ce chiar oamenii luminați din cercul lui Scipio, cari aprobau reforma în sine, au condamnat pe autor din pricina mijloacelor ilegale, revoluționare de cari căută să se slujească spre a o înfăptui.

Povestea morții lui ne e relatată frumos de Plutarh. El a murit cu 300 din partizanii săi, și — oricât de ciudat ni s'ar părea — el n'a trecut drept un martir în ochii acelor din contemporanii săi cari erau oameni cumiști. Chiar maică-sa vedea în fapta lui o nebunie, căci dacă simțul ei de cetățeană conservatoare încuviința mărețea încercare a fiului ei, ea avea însă oroare de calea revoluționară pe care apucase tribunalul.

Încă o greșală fatală care a contribuit la nesuccesul reformei a fost faptul că el n'a vrut sau n'a putut să exponeze dreptul de cetățenie pentru latini și Italici, înainte ca legea să-i fie aprobată. Aceștia, văzându-se tot fără dreptul de cetățean, care le-ar fi asigurat și lor o cotă din domeniile pentru improprietărire, au părăsit pe tribun, care astfel fu lipsit de un puternic sprijin.

„Regimul aristocratic“ împotriva căruia avea să lupte Tiberius „era așa de corupt¹⁾, încât cetățeanul ce vrea să-l distrugă și să se așeze în locul lui ar fi făcut obștii mai mult bine de cât rău. Dar nu Tiberiu era jucătorul îndrăzneț capabil de așa ceva: el era doar un om cu oarecare capacitate, un patriot conservator, care nu prea își da seama ce operă începuse. Crezând că convoacă poporul, el a strâns plebea și a năzuit spre coroană fără să-și dea seama, până când consecința inexorabilă a lucrurilor l-a împins neîncetat pe drumul tiranic-demagogic... până când în sfârșit duhurile răzvrătirii stărnite de el, apucară și mistuiră pe nedestoinicul evocator.“

St. Bezdechi

Principiile elementare ale cooperatiei sunt trei.

În primul rând, cooperatia chiamă pe oameni să se ajute singuri, îi îndeamnă să nu aștepte nimic dela alții, că e în zădar. Astăzi lumea este prea înrăită, cei bogați prea iubitori de sine, banul prea stăpân pe viața noastră pentru a mai aștepta vre un bine de la alții.

Omul trebuie să înțeleagă că numai prin el, și în unire, prin sprijinul reciproc al tovarășilor lui de suferință, va putea ajunge la un capăt. „Prin noi însine“ este întâiul strigăt al cooperatitorilor, cari voiesc să scape de greutatea vieții, ridicate în cale de nesațiul bogatilor și de plăcerea de umilire și robire a poporului.

În al doilea rând, cooperatia pune pe toți cari intră în împărăția ei să-și lapede la poartă dorința de câștig.

Oamenii se întovărășesc în cooperatie pentru a nu fi storși de capitaliști, pentru a înțelege cât mai mult din rodul muncii lor, pentru a-și crea o viață mai ușoară și mai bună. Ei nu urmăresc un câștig pentru câștig, nu urmăresc o îmbogățire, chiar dacă din cruțare vine și aceasta; nu au acea dorință de câștig proprie cămătarului, negustorului, speculantului. Și nu o au nu fiindcă acei ce se întovărășesc în cooperatie sunt toți oameni ai lui Dumnezeu (fiindcă dacă s'ar întovărăși cu un negustor la o crăsmă pot fi și ai Dracului), dar fiindcă, în tovarășie, nu urmăresc câștigul și îmbogățirea pe spatele celui alt, și nici dorința de speculă care nu încolțește decât în suflete bolnave și pierdute.

Lipsa oricărei dorințe de câștig este chiar viața cooperatiei. Unde se ivește interesul, acolo apare neîncrederea, apare neînțelegerea și distrugerea tovarășiei.

În al treilea rând, cooperatia cere tuturor cari vin la sinul ei devotament, închinăciune și supunere deplină. Ea nu poate trăi decât prin credința tuturor tovarășilor într'ansa, prin jertfa tuturor pentru dânsa, prin apărarea ei fără preget și fără hodină. Ea cere tuturor deplina înțelegere a scopurilor ce urmărește. Ea cere urmărirea cu hotărâre și împlinirea tuturor acțiunilor, care o ajută în viețuirea și în propășirea ei.

Fără acestea, cooperatia este înfrântă de armele capitalismului din bănci, din negoț, din industrie, îndreptate contra ei, este înfrântă de lipsa ei de viață în adâncul ei.

Mai mult încă, cooperatia cere pe

lângă devotamentul tuturor, jertfa de sine a unuia sau a unora dintre tovarășii, cărora li s'a încredințat conducerea ei. Fără jertfa unui om, a muncii lui zilnice, a puterii lui, a științii lui, a sângelui lui chiar, o cooperatie nu poate trăi și prospera. Viața ei e viața unui om, puterea ei e puterea omului care i s'a dat cu trup și suflet.

Această jertfa pe care o cere cooperatia, viața de care are trebuință pentru a putea trăi și crește, se poate asemăna cu jertfa pomenită în legenda Mănăstirei Argeș. Această mândră mănăstire nu a putut fi ridicată până ce nu s'a jertfit o ființă omenească, până ce nu a fost îngropat trup omenească în zidurile ei, care se surpau peste noapte în măsura în care erau ridicate ziua. Și după cum Meșterul Manole a trebuit să-și îngroape în zid soția, să-și îngroape ceea ce avea mai scump și mai bun, tot astfel tovarășii trebuie să jertfească cooperatiei pe cel mai bun dintre ei. În această alegere, de altfel, stă întreg secretul răsuitei sau nu a unei cooperatii. Dacă omul din fruntea ei e bun, cinstit, jertfitor, cooperatia crește, dacă e necinstit, nemuncitor, și lipsit de iubire pentru tovarășie, cooperatia scade și se nimiceste.

Acestea sunt stâncile de temelie ale cooperatiei.

Aceasta este cooperatia, care, în fața stărilor de astăzi, este în adevăr o puternică armă de luptă pentru prefacerea socială. Ea înlătură toate relele aduse în lume de regimul capitalist, de banul atotstăpânitor. Și aceasta, nu numai în viața economică, dar în viața noastră sufletească, politică, socială, în viața noastră laolaltă. Cooperatia este vindecătoarea tuturor acestor rele, dar și creatoarea unui nou regim economic, care va înlocui regimul economic de astăzi.

Cele trei mari părți ale vieții economice sunt: producția bogățiilor, schimbul bogățiilor și consumul lor.

Toate aceste trei părți, care au existat în toate timpurile iau diferite înfățișări după regimul economic, care stăpânește lumea.

În regimul capitalist, „producția bogățiilor“ este, în cele mai multe cazuri, astfel orânduită încât muncitorul fie pe ogor, fie în fabrică, fie în mină, muncește din zori, și până în noapte pentru a cultiva cereale, a fabrica lucruri, sau a scoate cărbuni, aur, sare, adică pentru a produce bogății, și el din această muncă nu poate să scoată decât o mică plată, cu care deabea să-și târâie viața, el și ai lui. În schimb

¹⁾ Mommsen — Römische Geschichte — Berlin 1857 II ediția II, 94.

stăpânul ogorului, stăpânul fabricii, sau al minei, să ia de pe truda muncitorului întreg câștigul, să-și sporească averile și fericirea.

Regimul capitalist împarte pe producători în două tabere, de cele mai multe ori dușmane, în tabăra patronilor capitaliști, a stăpânilor bogăți și în tabăra muncitorilor cu plată, a proletarilor salariați. Între aceste două tabere nu poate fi, în regimul capitalist, nici o înțelegere. Prăpastia dintre ele se sapă zi de zi și din ce în ce mai adânc. Totul duce la revoluția clasei de jos, în clipa când aceasta nu va mai putea suferi povara jugului clasei de sus, dornică fără nesăț de câștig și îmbogățire. Această revoluție uriașă va duce la ruina țărilor și civilizației.

Cooperația aduce deplină înțelegere între stăpâni și muncitori. Și aceasta nu fiindcă ea ar fi găsit mijlocul să împace lupul cu oaia, ci fiindcă ea înlătură din producție pe capitalistul exploataător, care nu are alt rost de cât al lipitoarei beutoare de sânge.

Cooperația înțelege că muncitorul este adevăratul producător, și face din el, în întovărășirea lui cu ceilalți muncitori, stăpân pe ogorul pe care îl lucrează, stăpân pe fabrica în care lucrează, stăpân pe mina din care scoate bogățiile pământului, și așa mai departe. Patron și muncitor în același timp, muncitorul capătă în cooperație stăpânirea de sine, capătă câștigul întreg al muncii lui, capătă puțința de a se ridica în viață.

Cooperația nu este contra capitalului, contra averii, și nici nu crede că ar putea să existe o întreprindere fără ajutorul banului. Ea știe că averea, capitalul este munca acumulată, este prisos de câștig cruțat și adunat. Dar cooperația nu înțelege ca acel care este stăpânitor al capitalului să vie, pentru aceasta, cu un drept deosebit; nu înțelege ca în viața economică banul să fie atotstăpânitor, ci omul prin însușirile, prin puterea, prin munca lui. Capitalul necesar, cooperația, și-l adună din depunerile membrilor și dacă depunerile sunt mici, totuși sunt multe, și adunate la un loc fac un capital mare, cu care se pot face multe lucruri, care nu ar fi putut fi făcute de fiecare dintre tovarăși în parte. Pe această cale, cooperația înlătură pe capitalist, pe bogătașul gata oricând să facă o întreprindere, în care să exploateze munca lucrătorilor săi, pentru a-și spori bogăția.

Tot astfel, cooperația nu nesocotește prețul științii și conducerii întreprinzătorului. Inginerul, care astăzi capătă o plată pentru conducere de la întreprinzătorul capitalist, va putea mâine s-o facă cu aceeași pricepere și cu

aceeaș tragere de inimă, poate chiar pentru o plată mai bună, delă muncitorii întovărășiți. Și astfel în cooperative de producție agricole: obști de arendare, obști de îngrijire în comun a unei moșii, lăptării cooperative, ferme cooperative, grădini cooperative, stupine cooperative, ... în cooperative de producție industriale: ateliere industriale, fabrici cooperative, exploatarea de păduri, ferăstraie, mori, brutării, mine cooperative...; întreaga producție a bogățiilor poate fi făcută pe calea cooperației, spre mulțumirea și fericirea tuturor.

Stăpân pe munca lui, stăpân pe mijloacele de muncă: ogor-atelier, stăpân pe sine, câștigând atât cât trebuie pentru a avea o viață îndestulată și puțința de propășire, muncitorul fie de pământ, fie în fabrică, fie țăran, fie orașan ajunge un element cu adevărat ziditor în lume.

Cooperația înlătură salariatul, înlătură munca cu plată, cauza multor rele în viața noastră de astăzi, înlătură lipsa în casa muncitorului producător, înlătură decăderea suflească și morală a claselor muncitoare, înlătură sclăvia.

N. Ghiulea

Rusia de azi*)

Situația industrială. — Noua orânduire financiară și bugetară

Să trecem la situația industrială.

Răuvoitorii, ignoranții sau interesații au atribuit revoluției, fatala dezorganizare a industriei și micșorare a producției, când de fapt, ele nu au fost decât consecința inevitabilă a conflagrației europene. Nu sistemul bolșevic a dezorganizat industria rusă, ci, dimpotrivă, războiul dus de poporul rus, fără o altă țintă decât asigurarea imperialismului englez. Și ca o dovadă că așa stau lucrurile, avem faptul că în ultimii doi-trei ani, producția s'a mărit și desvoltarea industrială merge cu pași mari spre normalizare. Statisticile, pe cari le vom cita, sunt edificatoare. Le luăm din gazeta sindicală franțuzească „La vie Ouvrière“ Sixième année No. 306 din 3 Aprilie 1925.

Situația este următoarea în industria lemnului:

„În timpul anului 1921-1922 Rusia a exportat 26.700.000 metri cubi lemne. În 1922-1923 a exportat 66.700.000 metri cubi de lemne. În 1923-1924 a exportat 126.600.000 metri cubi de lemne. În comparație cu exportul de război, exportul de lemne, în 1923-1924 s'a ridicat la 42 la sută din cel din anul 1913-1914.

Dacă însemnăm cu o sută cantitatea de lemne exportată în 1921-1922, anii 1922-1923 marchează o ridicare de 250 la sută și anii 1923-1924 o mărire de 470 la sută.

Exportațiunile lemnului ruse în diferite țări importatoare se cifrează astfel:

Anglia 50,75 la sută, plus țările latine 9,51 la sută, total 61, 26 la sută; Olanda 13,33 la sută; Germania 3,60 la sută. În 1924 Anglia a importat 5.140.000 încercări de lemne, din cari 94.000 proveneau din Rusia și numai 87.000 din Suedia. Astfel că exportul lemnului rusești în Anglia întrece cu

*) Vezi începutul în numărul anterior.

zece mii de încercări pe cel din Suedia.

Petrolul:

Cifrele privitoare la producția totală a petrolului din Rusia, în timpul celor șapte ani, sunt următoarele:

În 1918, 30.500.000 butoiașe; în 1919, 25.500.000 butoiașe; în 1920, 25.400.000 butoiașe; în 1921, 29.200.000 butoiașe; în 1922, 32.906.000 butoiașe; în 1923, 38.167.000 butoiașe; în 1924, 59.000.000 butoiașe.

Exportările de petrol au fost astfel: în 1913, 60.264.000 puzi; în 1921/1922, 8.555.000 puzi; 1922/1923, 19.828.000 puzi; 1923/1924, 44.155.000 puzi.

În cursul anului 1925 s'au exportat 50.000 tone de petrol brut și anume în Anglia 40 la sută, Germania 25 la sută și Franța 20 la sută.

Cărbuneele:

În 1913 producția totală a țării s'a ridicat la 1.711.500.000 puzi; în 1920, ea cade la 455.000.000 puzi; în 1921, atinge 538.900.000 puzi; în 1922, atinge 567.900.000 puzi; în 1923, atinge 979.000.000 puzi.

Iar în cele nouă luni, ale anului 1924, producția s'a ridicat la 681 milioane puzi.

Metalurgie:

Iată cifrele pentru fier: în 1922/1923 18.321.000 puzi; în 1923/1924, 40 milioane 452 de mii puzi.

Oțelul: în 1922/1923, 35.991.000 de puzi; în 1923/1924, 60.353.000 puzi.

Așa dar după cifrele de mai sus se poate vedea clar, că industria încă, departe de a fi dezorganizată, s'a reorganizat în mare parte, îngăduind excedente de producție, pentru export.

Or, după cel mai elementar manual de Economie Politică, exportul e un semn de propășire!...

Să considerăm situația financiară, care s'a ameliorat simțitor mai ales

dela introducerea rublei aur, a cernovetului.

Această experiență a fost realizată, pentru prima dată de guvernul sovietic, fiind încoronată de succes.

Iată câteva statistici, privitoare la stabilizarea devizei ruse și a bugetului statului, după același ziar, citat mai sus:

Venituri și cheltuieli ale Statului (în milioane ruble)

A N U L	VENITURI	CHELTUELI	DEFICIT	PROCENTUL DE DEFICIT	EMISIUNI
1914	2.961	4.859	1.893	39,1	1.283
1915	3.001	11.562	8.561	74,0	2.670
1916	4.845	18.101	13.256	76,0	3.480
1917	5.039	27.607	22.568	81,7	16.403
1918	15.580	46.706	31.124	66,6	38.500
1919	48.959	215.402	166.446	77,3	164.200
1920	158.604	1.215.159	1.055.555	86,9	943.600
1921	4.139.900	26.476.816	21.936.961	84,1	16.875.000
1922-1923 (Ref. monetară)	1.056	1.418	362	84,8	387.000
1923-1924	1.570	1.750	186	11,5	185.000
1924-1925 (necomplet)	2.091	2.011	—	—	—

În ședința din 19 Mai 1925 a Consiliului economic superior, raportorul Sokolnikof, comisar la finanțe, a expus situația financiară a republicii ruse. Din acest raport cităm următoarele pasagii mai semnificative. „În exercițiul 1922/1923, bugetul local s'a ridicat la un total de 285 milioane, anul acesta se ridică la 780 milioane. În ceea ce privește bugetul central al statului, e de observat că Imperiul rus cheltuia cu armamentul, întreținerea armatei și marinei, 26,8 din buget. Acelaș capitol de cheltuieli nu absoarbe în Uniunea republicilor decât 16,9 la sută. Contrariul, transporturile, cari absorb înainte 30 la sută din buget, absorb actualmente 38 la sută. Cheltuielile culturale, cele ale instrucției publice și ale Sănătății publice, cari altădată, se ridicau la 5,9%, se ridică acum la 11 la sută. Tarismul cheltuia pentru armată și flotă 850 milioane ruble; noi nu le consacram decât 420 milioane ruble. Tarismul întrebuintase în fiecare an 350 milioane pentru amortizarea și plățile dobânzilor și datoriilor sale. Bugetul nostru nu consacră acestui capitol decât 70 de milioane (în special achitarea datoriilor cu scurte scadențe).

„Este primul an — continuă raportul — în care bugetul nu implică emisiuni. În loc de a avea deficitul prezis de dușmanii noștri, noi am avut posibilitatea de a lărgi bugetul

cu 400 milioane și de a ne dispensa de presa biletelor.

„În ultimul an am suferit deficitul din industrie și transporturi. Anul acesta transporturile ne-au dat un ușor beneficiu. Deasemenea poșta, telefonul, telegraful. Industria nu ne-a mai adus deficit. Ea a înregistrat pentru exercițiul 1924/1925, circa 90 milioane

ciară a sovietelor s'a ameliorat mult. Astăzi încă, eforturile pe cari guvernul sovietic le face pentru a menține stabilitatea cernovetului, fac obiectul de admirație a multor economiști burgezi.

În numărul viitor, vom expune condițiile de muncă din Rusia nouă; starea ei intelectuală și noua orientare, ce se întrezărește sau — cel puțin — se dorește.

N. N. Matheescu

Cronică mărunță

— Marți în 10 August, a fost coborât în mormânt doctorul I. Duscian, publicist neobosit, care lămură prin scrisul său atâtea împrejurări necunoscute din Basarabia, răspunzând totdeauna la campania potrivnicilor noștri cu articole documentate și pline de simțire.

— Ziarul american „New York Times“ a lansat un chestionar într'un cerc de scriitori pentru numirea celor 12 nemuritori ai literaturii universale. Iată rezultatul chestionarului: Shakespeare, Dante, Homer, Virgil, Balzac, Cervantes, Goethe, Moliere, Plato, Dickens, Voltaire și Milton.

— Miercuri, în 18 August, o delegație de 11 reprezentanți ai presei române, însoțiți de d. Alex. D. Zamfirescu prim secretar de legatie în ministerul de externe, au plecat în excursie în Jugoslavia sub auspiciile Micii Înțelegeri a Presei.

— Colaboratorul nostru, d. Nicolae Bagdasar a fost promovat doctor în filozofie la universitatea din Berlin.

— Primăria orașului Cluj va institui o comisiune pentru controlul inscripțiilor românești ale filmelor cinematografele locale. Din comisie vor face parte câte un reprezentant al revistei „Societatea de Măine“ și al ziarelor „Biruința“ și „Patria“ iar din partea consiliului comunal d. consilier Richard Tuffli.

— În Ohșișină se va înființa o facultate de teologie, care se va deschide chiar în toamna aceasta.

— D. Subsecretar de stat M. Manoiulescu a luat dispoziții pentru întocmirea unui dicționar vama al României, care va cuprinde toate datele cu privire la regimul și administrația vamală.

— Suplimentul literar din 15 August al ziarului „Prager Presse“ publică „Vera Arkadieva“ de Cezar Petrescu în traducerea d-lui H. Block

— La congresul internațional studențesc dela Praga, delegatul ungar a formulat o plângere împotriva restricțiilor școlare pe cari le-ar suferi minoritatea maghiară din România. Președintele delegației române, d. I. Simionescu a răspuns cu date statistice, dovedind că ungurii din România se împărtășesc de drepturi depline în materie de învățământ. Insuși delegatul maghiarilor s'a arătat mulțumit de acest răspuns, manifestând un sentiment de recunoștință pentru situația de fapt expusă de d. Simionescu.

ruble beneficii. Sistemul nostru de credit s'a dezvoltat mult. La 1 Octombrie 1923, era depozit în băncile noastre de 230 milioane ruble; astăzi este aproape de un miliard. Ostilitatea guvernului britanic față de noi ne obligă a fi prudenți. Să nu uităm că Anglia nu ne-a restituit cele 600 milioane ruble aur, depuse în băncile sale de Rusia, în timpul războiului. O altă parte din rezerva noastră de aur este actualmente în diverse bănci franceze, engleze și americane.

„Din punct de veder al venitului de fiecare cap de locuitor, „Uniunea republicilor ruse“ deține ultimul loc printre țările civilizate. În Statele Unite, acest venit este evaluat la 313 dolari, pe an, de fiecare locuitor. La noi, el nu se ridică decât la 25 dolari sau ceva mai mult. (Marea Britanie 205; Germania 112; Franța 175; Italia 118. N. A. În România, după calculul lui Gherea, înainte de război, 45 bani de cap de locuitor!). Aceste cifre arată că noi suntem săraci și că producția noastră este foarte slabă, în comparație cu a celorlalte țări. Avem totuș bogății naturale și mână de lucru. Ceeace ne lipsește este organizația și materialul. Să declarăm un război sfânt stagnației, inerteiei, pentru socializare.“

Din clarul expozeu al lui Sokolnikof se poate vedea că situația finan-

Pactul nostru cu Franța

Rețeaua pactelor de siguranță se întinde și se completează, sub ochii noștri, pe cuprinsul întregului continent vechiu, precum am avut ocazia să notăm în mod deosebit pentru cele trei sectoare europene: occidental, european-central și oriental.¹⁾

Am urmărit cu bucurie dezvoltarea progresivă a rețelei pactelor de siguranță, chiar când ele nu priveau direct țara noastră, pentru bunul motiv că orice sporire a garanțiilor de pace europeană și orice supliment de asigurare împotriva riscurilor de război însemnau, indirect, un adaus la siguranța și la consolidarea României. Factorul „timp“, deși poate avea o dublă înfățișare ca zeul Ianus, după cum îl primim cu ochii nemulțumiților sau, dimpotrivă, ai satisfăcuților păcii generale, — lucrează, netăgăduit, mai mult în favoarea biruitorilor dela 1919.

Când, însă, aceste pacte de pace și siguranță privesc direct România pentru că printre semnatarii lor figurează și numele reprezentanților Statului român, atunci rețeaua despre care vorbeam constituie pentru noi, cu adevărat, o pavază în plus, dela adăpostul căreia viitorul ne apare mai limpede și încrederea în puterile noastre ne sporește simțitor.

Iată pentru ce întreaga opinie publică românească a primit cu o bucurie nestăpânită și cu adâncă recunoștință noua dovadă de prietenie statornică și de sprijin neprecupețit pe care ne-a dat-o Franța semnând, în sfârșit, la 10 Iunie 1926, tratatul de amicitie și de siguranță mutuală, asupra căruia se urmau negocieri de peste un an de zile.

Adăugând la ciclul alianțelor defensive din sistemul Micii Antante, pactul cu Polonia reînviat chiar în anul acesta, la 26 Martie, și tratatul de siguranță cu Franța, semnat la 10 Iunie, putem spune că România a făcut pașii hotărâtori pe calea consolidării sale externe fără de care munca de încheiere internă poate fi condamnată la sterilitate.

Încheierea unui tratat asemănător cu Italia și, poate, chiar a unui pact de neagresiune cu Rusia sovietică ne vor desăvârși, într'un viitor să sperăm nu tocmai depărtat, la maximum cu puțință siguranța noastră externă și puțința dezvoltării pacifice.

Expuși cum suntem prin poziția geografico-istorică la încrucișarea liniilor de maximă nesiguranță dela Nord la

Sud și dela Vest la Est,²⁾ vom avea, atunci, imensa mulțumire să putem spune că sensibilitatea excesivă a regiunilor noastre a fost un bine pentru stabilirea măsurilor corespunzătoare de siguranță.

Trecutul nu ne stă, oare, mărturie că tocmai așezarea noastră la gurile Dunării, pe linia de maxime ambițiuni imperialiste și de sângeroase lupte de cucerire între vecinii a-tot-puternici, Turcia, Rusia și împărăția Habsburgilor, — a fost norocul mântuirii neamului românesc și, apoi, prilejul ridicării sale spre apogeul pe care generația fericită de astăzi îl poate trăi cu adevărat?

Ofertele noastre către toți vecinii

Dar să revenim la pactul propriu zis cu Franța și la împrejurările încheierii lui.

România ajunsă la unitatea națională, pentru care a pornit, la 1916, războiul, fără să mai șovăiască în fața imensității jertfelor, — s'a declarat după pacea generală mulțumită de soartă și gata să asigure, pe toți vecinii, de pacifismul și conservatorismul ei. Punându-se pe temeiul tratatelor și a rânduelilor internaționale stabilite la 1919, România s'a declarat hotărât partizana acelor cari urmăresc respectarea statutului politic-teritorial european, împlinirea obligațiilor din pactul Societății Națiunilor și înfrânarea oricui ar vrea, pe față sau într'ascuns, să răstoarne ceea ce s'a făcut prin atâtea jertfe și vărsare de sânge.

Toate tratatele încheiate cu Cehoslovacia, regatul sârbo-croato-slovenilor, Polonia și, acum, cu Franța, nu au alt scop și nu urmăresc altceva decât acest respect al tratatelor și a lui statu quo existent dela 1919.

Când în 1922, la conferința internațională dela Genova, unde pentru prima oară erau admiși bolșevicii, d. Lloyd George, în numele Angliei, a propus încheierea unor pacte provizorii de neagresiune între Rusia și vecinii ei pe baza statutului teritorial existent, — d. I. Brătianu, în numele României, s'a declarat gata să încheie asemenea pacte nu numai cu Rusia, dar absolut cu toți vecinii ei și nu numai provizorii dar pentru perpetuitate (dacă se poate vorbi de veșnicie în operele omenești!)

De atunci, guvernării dela Moscova au umplut lumea cu declamațiile lor pacifiste, dar au continuat să lucreze

și mai pe față și pe ascuns împotriva noii ordine internaționale, fie accentuând dușmăniile de clase și de rase fie sporind conflictele vechi ori provocând altele noi, — fără să se lege sub vre-o formă oarecare la respectarea tratatelor și a operei de pace dela 1919.

În asemenea împrejurări, este vădit lucru că „agresor“ nu poate fi considerat numai Statul care deslănțue cu adevărat războiul, refuzând să se supună la judecată arbitrală, potrivit prevederilor din pactul Societății Națiunilor, — ci și acel Stat care nu vrea să încheie pacte de neagresiune cu vecinii pe baza statu-quo-ului teritorial pentru că moralmente el este, în mod permanent, un agresor împotriva integrității politice și teritoriale a vecinilor.

De aceea, în tratatul semnat la Paris de Franța și România, se cuprinde din nou, ca o repetare a ofertei din 1922 dela Genova, reînviată în adunările dela Geneva ale Societății Națiunilor prin glasul d-lui I. G. Duca, — angajamentul țării noastre de a încheia pacte de neagresiune pe bază de statu quo politic-teritorial cu oricare dintre vecinii noștri.

Deci și, mai ales, cu Rusia căci în special acestui vecin se îndreaptă mereu ramura de măsline a României întregite, în văzul lumii întregi, pentru ca răspunderea agresiunii, dacă într'o zi s'ar ivi vre-un conflict armat, să fie dinainte și bine precizată.

Esența tratatului franco-român

Oferta aceasta este, evident, un supliment al tratatului, un adaus menit să precizeze caracterul lui pacific conservator și 'n același timp să înlăture orice îndreptățire din eventualele protestări bolșevice la Paris.

Partea fundamentală a tratatului o constituie legământul solemn și formal, pe timp de 10 ani, între ambele țări, de a nu face război nimănui decât în cas de legitimă apărare sau când ar avea să îndeplinească o acțiune pentru aplicarea art. 16 din pactul Societății Națiunilor (cazul sancțiunilor internaționale pentru mesocotirea obligațiilor membrilor).

Războiul de legitimă apărare, singurul pe care și-l îngăduie reciproc cele două țări, bine înțeles cu obligația de a se ajuta, presupune un atac neprovocat din partea cuiva, o terță putere, împotriva integrității teritoriale actuale a uneia sau a ambelor țări aliate.

Acest înțeles de tratat defensiv împotriva unui atac din afară, rezultă din însuși textul tratatului care spune, mai departe, că „scopul comun al Franței și României este evident să-și pună de

¹⁾ Vezi Societatea de mâine a. III. Nr. 17

²⁾ Societatea de mâine a. III. Nr. 33—34.

acord vederile asupra chestiunilor de politică generală a Europei și să înlăture, pe cât cu putință, împrejurarea unei schimbări sau unei încercări de schimbare a statutului politic al țărilor europene astfel cum a fost stabilit prin tratat⁴.

Deci, un tratat de garanție generală pentru opera tratatelor păcii generale de oarece se vorbește de colaborare, pe picior de egalitate și reciprocitate, în toate problemele politice europene, — alături de un tratat special și limitat la apărarea integrității teritoriale actuală a semnatarilor se cuprind în actul încheiat la Paris de Franța și România.

In cadrul tratatelor de până acum ale celor două State

Presă pariziană a ținut să sublinieze faptul evident că tratatul de acum al Franței cu România nu ese din linia directivă a politicii externe franceze de după război: respectul tratatelor și consolidarea noului regulament internațional.

Cu acelaș scop, cu acelaș caracter și aproape cu aceiași termeni, Franța a încheiat dela 1919 până astăzi tratate conforme pactului Societății Națiunilor cu Polonia și Cehoslovacia, pe care le-a reînnoit și le-a coordonat în sistemul tratatelor de pace și siguranță dela Locarno din care mai fac parte, precum știm, Anglia, Italia, Belgia și Germania.

Cu România, Franța a încheiat un al treilea tratat de pace și de siguranță, deși țara noastră nu este vecină Germaniei, — ceea ce vădește tendința constantă pacifică și apărătoare a tratatelor păcii generale din partea politicii franceze nu numai față de Germania și vecinii ei imediați, dar față de toți cei sincer devotați noului ordin european.

Tratatul Franței cu regatul Sârbocroato-Slovenilor,⁵ în pregătire, nu va fi decât o completare a pactelor anterior încheiate cu Polonia, Cehoslovacia și România.

Deci, extinderea și generalizarea spiritului dela Locarno pe tot cuprinsul vechiului continent!

Reluând tema presei pariziene din punct de vedere românesc am putea spune, la rândul nostru, că și România n'a făcut până azi decât aceiași politică de pace și siguranță europeană prin alianțele anterioare cu regatul sârbocroato-sloven și Cehoslovacia (Mica Antantă) și cu Polonia.

³) Notăm că Jugoslavia și Cehoslovacia au încheiat mai demult asemenea tratate cu Italia, cu care și România tratează azi un pact identic.

Lucrând în două puncte deosebite ale Europei, una la Apus, alta la Răsărit, Franța și România s'au silit să consolideze noua ordine internațională dintâi în vecinătățile lor imediate, adică una pe Rhin și pe Vistula, cealaltă în Europa centrală, în Balcani, pe Nistru și pe Vistula până când într'o bună zi, la data de 10 Iunie 1926, acțiunea lor pacific constructivă s'a împreunat și atunci, în chip foarte firesc și foarte necesar, a urmat tratatul franco-român legând direct Apusul cu Răsăritul, Rhinul cu Vistula, Nistrul și Dunărea peste pilonul solid al Europei centrale constituit prin Mica Antantă și prin alianța franco-cehoslovacă.

Trăgând pe o hartă europeană liniile de legătură reprezentând aceste deosebite tratate și pacte în câte două, oricine va constata cum se completează rețeaua siguranței de oarece prin țesătura tot mai deasă de legăminte pacifice, dela Apus la Răsărit, eforturile răsturnătoare ori răsvrătirile nemulțumirilor sunt dinainte condamnate la un succes material și, prin aceasta, pot fi mai lesne înlăturate din punct de vedere moral căci se impune tot mai puternic renunțarea la trecut și împăcarea cu prezentul.

In conformitate cu pactul S. N.

Ca și pactul de siguranță româno-polon reînnoit anul acesta,⁴) tratatul semnat la Paris între Franța și România este conform cu pactul Societății Națiunilor și se referă formal la dispozițiile acestuia.

De altfel, pentru precizie și pentru înlăturarea oricărei confuzii, tratatele constituind Mica Antantă sunt, de asemeni, conforme pactului prin garanția integrității teritoriale și a independenței politice a membrilor, dar nu se referă în mod formal la dispozițiile pactului dela Geneva.

Intr'adevăr, tratatul franco-român cuprinde dispoziții de arbitraj cu o procedură proprie de conciliațiune, osebît de calea recursului la Consiliul Societății Națiunilor, menționat anume. În plus, obligația de ajutor, în cas de agresiune, e stabilită potrivit prevederilor art. 16 din pactul dela Geneva care cuprinde sancțiuni pentru violarea pactului, în special pentru deslănțuirea războiului de agresiune care constituie ipoteza cea mai gravă și mai caracteristică de violare a angajamentelor unui membru al Societății Națiunilor.

Scopul principal al tratatului: garanțarea statutului politic-teritorial general european ca și cel particular al

⁴) Societatea de mâine a. III No. 16.

Statelor semnatare nu este altceva decât realizarea eficace a garanției cuprinsă în art. 10 al pactului dela Geneva unde se vorbește de garantarea „integrității teritoriale“ și a „independenței politice a tuturor membrilor Societății Națiunilor.“

Astfel, în concordanță cu pactul S. N., tratatul franco-român dela 10 Iunie 1926 apare ca un supliment de garanție și de eficacitate la opera generală de pace și de siguranță urmărită prin instituția dela Geneva.⁵)

N. Dașcovici

⁵) Pentru lămurirea cititorului și fixarea ideilor în materie de siguranță menționăm recentul tratat încheiat între Grecia și regatul sârbocroato-sloven pentru Balcani, după cum se pregătește, tot acum, un tratat între Polonia și regatul sârbocroato-sloven, — deci alte fire puternice de legătură trase în rețeaua tot mai deasă a pactelor de siguranță și amicitie!

Cronică mărunță

— Directorul pentru Ardeal al „Fundăției culturale Principele Carol“, Moldovan, a fost deștinat pentru fraude și falsuri săvârșite în administrația sa și mai ales în legătură cu administrarea cinematografelor din Ardeal ale Fundăției.

— D. Titulescu ministrul nostru la Londra, va fi delegatul României, ca reprezentant al Micei Antante, în Consiliul Societății Națiunilor.

— În zilele de 18-23 August s'a ținut la Praga congresul internațional studențesc.

— Primul congres al Uniunii Paneuropene se va ținea la Viena în zilele de 3-6 Octomvrie a. c.

— S'a implinit un an dela înființarea Micei Antante a Presei.

BIBLIOGRAFIE

Învățământul meseriilor (Aprilie, Mai, Iunie, Iulie)
Viața agricolă (1 August)
Legea Românească (15 August)
Corespondența economică (Iunie, Iulie)
Arte și Meserii (An. VIII, No. 86-87).

A apărut în editura „Cartea Românească“:

Ioan Slavici: Nuvele, vol. IV lei 70.

Th. D. Speranția: Anecdote nouă, vol. VII. ed. V. lei 70.

M. Sadoveanu: Țara de dincolo de negură, povestiri de vânătoare, lei 120.

Ilie Morlova: Cultura legumelor, ediție revăzută, lei 40.

A. Vlahuță: Dan, roman, lei 70.

Emilia Tailler: Din tainele simțirei, nuvele și schițe, ed. II. lei 50.

Ion Piliat: Biserica de altă-dată, poezii, lei 40.

În țara lui Malthus

Orașul de care ne apropiam în trupul cailor, își profila silueta turnului gotic, ca o Fata-morgana, apărând și dispărând, la intervale.

Încă două sate, și am ajuns!

În revărsarea soarelui de amiază, satele fugeau în urma noastră, cu oamenii cari mâncău la răcoare, cu sbenghiuelile copiilor, răscolind praful drumului și umplând de sgomot și veselie tot satul.

Ici-colo oamenii dormeau „de amiază”, la umbră sau în bătaia soarelui; secerile, furcile și greblele dormeau și ele, alături.

Numai gloata copiilor desculți, cu cămăși lungi, se agită în această lume adormită, cu chiote prelungi și zarvă multă.

Dincolo de sat, lamurile de grâu își mlădie belșugul, în așteptarea secerii lui...

Trecem apoi prin un sat mai curățel, cu case de piatră, cu uliți largi și drepte. Se vede, la întâia privire, hărnicia gospodarilor și belșugul.

Și cum mă delectam în priveliștea acestui sat ce sămăna mai mult a orașel, simțeam că o întrebare grea și nelămurită, plutea de-asupra lui.

Pentru ce acest orașel se aseamănă cu cetatea adormită din povești? Ce destin grozav a impietrit, cu suflul lui de ghiță, pulsul lui de viețată? Ce lipsia? Ce lipsia de aici, căci se resimțea un gol grozav.

Mă frec la ochi, să deosebesc mai bine lumea din jurul meu, și rămân cu privirea ațintită dealungul uliței largi și drepte. Tipenie de om nu se arăta pe întregă întinderea ei.

Deodată enigma cea apăsătoare se risipi. Înțelegeam acum tăcerea de moarte, ce plutea, ca un blestem, deasupra caselor frumoase, cu acoperișuri de țigla și timchea: lipsiau copiii!

Oamenii lucrau prin grădini, sau la câmp, și satul cu ulițele drepte și largi, rămânea pustiu, căci copiii nu se vedeau nicăieri.

Unde erau ei?

I-a secerat vre-o boală cumplită?

Stau puțin prin colțuri de ogradă și grădină, ca să apară deodată, cu țipete pesede, saltând desculți, în urma trăsurii?

Nu erau nicăieri... îi înghițise pământul, ori poate nici nu veniseră pe lume...

Da, acesta este cuvântul adevărat: Nici nu veniseră pe lume!

* * *

Din Apa morților, ce tremura în zo-

re, se desprinsese o arătare diafană, o nălucă.

Mergea alături de trăsură și îmi șoptea cuvinte sburătoare:

Eu sunt Malthus și Evanghelia mea e adevărul... Sunt atâtea suflete plâpânde cari nu s'au intrupat, pentru-că mai bine le era lor să nu se nască... Greul vieții e tot mai omorător; oamenii se lovesc în cap azi-mâne, pentru o palmă de loc, pentru o bucată de pâine... Să punem strajă deci la poartă, ca să nu se înghesuiască prea mulți la banchetul vieții, din ce în ce mai sărăcăcios... Locurile sunt rezervate; abia

mai încap cei-ce s'au așezat în scaune, cu mare greutate...

Să rămână deci la o parte cei nepoțți, să nu ia bucatele cele grase, dinaintea noastră!

Adevăr zic vouă: Nu lăsați copiii să vină la mine!

* * *

Șaptezele apostolului-nălucă mă biciuiau.

Îl îndepărtați cu un gest de oroare.

El se distramă în fășii diafane, risipindu-se ca un nor fumuriu deasupra satului pustiu.

Din vârful colinei mai aruncați o privire peste satul cu casele de piatră, deasupra căruia plutea Duhul lui Malthus: duhul belșugului, al singurătății și al... morții...
Al. Ciura

Paralisia economică

Statul modern, cu instituțiile lui reglatoare, nici pe departe nu e forma superioară de asociere, care să ne garanteze maximul de dezvoltare economică, morală, și intelectuală, cum ar trebui să fie. Putem constata zilnic, pe pielea noastră, acest adevăr. Nu știm conducătorii și-au pierdut busola de orientare, ori sistemele de guvernare și conducere sunt anchilozate? Fapt e, că în sferile noastre înalte de conducere se discută pasionat despre stabilizarea leului, despre revalorizare, inflație, deflație, spargerea plafonului și alte concepții savante scăpându-se din vedere unica busolă de orientare și de salvare, care este aurul. Numai aurul e în stare să rezolve practic toate problemele, ce ni-se par inextricabile. Numai aurul e în stare să ne smulgă din cercurile vicioase, în cari ne bălăbănim de aproape șapte ani. O emisiune de bilete pe temelia solidă a aurului ne va asana valuta și producția, viața economică internă și balanța comercială externă.

A discuta cu mare pasiune și mult savantlăc inflația și deflația și în același timp a juca o politică așa zicând de „expropriare” a aurului, ce se exploatează în interiorul țării, — ceea ce face ca aurul să se evaporeze din țară — este o absurditate identică cu a medicilor, cari la patul unui bolnav de emoragie mortală ar discuta cu emfază despre circulația sângelui.

Am calculat, că în raport cu anul 1911, Banca Națională ar trebui să aibă o rezervă de aur în valoare de 25 miliarde și o emisiune în valoare de 50 miliarde, pentruca viața noastră economică să fie normală ca în 1911.

În schimb, Banca Națională avea la 31 Dec. 1925 rezerva de 7 miliarde și emisiunea de 21 miliarde, din care emi-

siune abia jumătate s'a infiltrat în circulație productivă, cealaltă jumătate se ascunde prin tezaurele băncilor adormecând momente favorabile pentru uzurarie.

Când un organism viu reclamă cel puțin cinci litri de sânge, ca să fie sănătos și abia are 1 litru, mai putem oare afirma, că acel organism e viguros? Nu se află el în agonie?

Exact aceeaș e situația noastră economică în ziua de azi. Totul e în agonie, numai uzura se răsfășă. Nu știu cari sfătoși cu punga plină, cutezau să afirme în public că „lipsa de numerar va prăbuși întreprinderile slabe”. Nu întreprinderile erau slabe, ci conducerea de sus era slabă, de unde perorau cei ghițuiți. Facem un calcul retroactiv, ca să vă convingeți de absurditatea, în care ne aflăm și de monstruoșitatea corifeilor, cari priviau la Cehoslovacia, dar se îngrijiau ca pungile lor să fie ghițuite.

Stocul de 7 miliarde și emisiunea de 21 miliarde le împărțim cu 40 pentru a le reduce aproximativ la francul elvețian egal cu leul de aur. Obținem 175 milioane, respectiv 525 milioane lei aur. Iată sume cari abia ating valorile corespunzătoare dela 31 Dec. 1911, când Banca Națională avea stoc de aur în valoare de 220 milioane și emisiune de 510 milioane de lei! Și e de însemnat, că atunci Banca Națională regula numai circulațiunea din vechiul regat neavând să finanțeze nici Cadrilaterul, necum celelalte provincii puternice românești, pe cari le are acum.

Unde e proporția?

În franci elvețieni ar trebui să aibă banca noastră de emisiune un stoc de aur de minimum 500 milioane și emisiune de bilete de minimum 1 miliard.

In aceste condiții ne putem întreba că sunt oare conștii bărbații noștri cu așa numită „răspundere“, de primejdia în care ne-au îmbrăncit prin maimuțăriile stărilor cehoslovace, prin tertipurile de „expropriare“ a aurului, și deci prin expulsarea aurului din țară?

Lipsindu-ne aurul, nu putem avea emisiune sănătoasă. Lipsindu-ne numerarul, ni-se stinge toată viața economică. Intreprinderile se dau peste cap. Nu se mai zidesc locuințe nouă...

Pe timp normal, toate întreprinderile aveau credit ieftin (cu 6-8 la sută) până la 75 la sută din valoarea lor proprie. Tot nevoiașul își putea edifica o casă, își putea continua meseria, întreprin-

derea, putea produce. Era o emulație febrilă în toate domeniile vieții economice.

Astăzi?

Intreprinderi de milioane nu capătă credit nici de un milion, cu dobânzi uzurare de 30-40 la sută.

Dacă cineva are bani, nu-i plasează în nici o întreprindere, ci mai bucuroși îi circulează cu dobânzi uzurare, la oameni năcăjiți. Statul premerge cu scumpirea vieții, cu debandada întreprinderilor...

Domnilor cu punga plină, unde e sminteala: jos ori sus?

Gavril Todica

Academia Română

Sesiunea generală din primăvară și planurile de reorganizare

În prima jumătate a lunii Iunie, Academia Română și-a ținut obișnuita sesiune generală anuală, de astă dată într-o atmosferă mai intimă și mai preocupată, care anunță o nouă etapă din viața ei. Chiar cele trei ședințe solemne n'au făcut decât să întărească această impresie, aducând elocvente motive de încheiere a convingerii că înalta instituție trăiește zilele fericite ale încheierii primei faze din activitatea sa și momentele înfrigorare ale griji de a-și da organizația cea mai potrivită nevoilor vremii și societății contemporane.

Din 1866, când Locotenentia domnească a aprobat regulamentul „Societății Academice române“, și până astăzi, când abia începe consolidarea marelui act de realizare a unității naționale, Academia Română a fost arsenalul științific al făuririi conștiinței noastre naționale. Prin însăși construirea ei, Academia era simbolul fascinant și viu al unității românești, căci cuprindea în sânul său Români din toate provinciile, căutând să corespundă prevederilor regulamentului care, prin art. 2, cerea ca membrii să fie: 4 Români din Muntenia, 3 din Moldova, 3 din Transilvania, 3 din Basarabia, 2 din Banat, 2 din Bucovina, 2 din Maramureș și 2 din Macedonia. Apoi, prin activitatea ei pe tărâm filologic și istoric, ea și prin acțiunea ei culturală și națională, căutând să nu scape niciun moment pentru a afirma drepturile noastre și a sărbători zilele mari ale neamului și vrednicia predecesorilor, ea a luminat drumurile și a otelit sufletele, dând astfel energiei românești posibilitatea marilor realizări hotărâtoare de înalt ordin spiritual și politic.

Născută din adânci necesități culturale și științifice ale societății românești, ea a rămas tot timpul strâns legată de viața acestei colectivități, servind interesele ei superioare și fiind exponentul cel mai calificat al nobilelor ei străduințe. De aceea, înalta funcțiune etică și socială pe care a îndeplinit-o în sânul acestei unități îi impune să continue a fi și de aici înainte organul de satisfacere și orientare a noilor nevoi și stări de lucruri.

Societatea românească trăiește azi încercările unei noi epoci din viața sa. Alte împrejurări, altă mentalitate, alte cerințe, decât acelea în care s'au obișnuit bătrânii noștri. Mulți nu se împacă și sunt cu adevărat îngrijorați de frământările profunde la care asistă. Națiunea însă, în majoritatea ei, urmează drumul natural al evoluției sale ascendente și lucrează liniștit și cuminte la consolidarea instituțiilor de care are nevoie. Tot ce nu se poate acomoda și adapta rolilor stări sociale va fi eliminat fără nicio cruțare. Ce face Academia Română în aceste împrejurări? Își va continua tradițional programul său de lucru, sau se va pune, cu încredere și entuziasm în rândul factorilor înalți, susținându-i și luminându-i.

Iar în cazul când înclină către satisfacerea cerințelor vremii, nu face cumva o schimbare bruscă care i-ar periclita ființa și i-ar denatura menirea?

Fără a diserta prea mult asupra acestei chestiuni, noi credem că Academia Română este scutită, prin însăși dezvoltarea ei de până acum de o astfel de scoarță. Căci, urmărind atent organizarea și funcționarea ei, constatăm faptul îmbucurător care arată că ea s'a ținut la pas cu vremea și a înlesnit totdeauna orientările noi prin bogatu-i material documentar și posibilitățile de lucru științifice.

Astfel, pe deoparte, activitatea ei s'a extins progresiv spre domenii nouă de muncă științifică, și s'a intensificat și adâncit continuu; iar pe de altă parte, membrii noi, tot mai tineri și mai entuziaști, au înviorat și actualizat preocupările ei, și i-au desăvârșit lucrările, primenind spiritul, adoptând metode nouă, iararhizând problemele. De-am pomeni numai de schimbarea produsă prin intrarea în Academie a d-lor Iorga, Densușianu, Pârvan, dr. Marinescu înainte de războiu, și vom avea imaginea concretă a sensului în care evolua această instituție. Cu intrarea d-lor D. Gusti, C. Rădulescu-Motru, M. Sadoveanu, O. Goga, Sextil Pușcariu și E. Racoviță, Academia și-a lărgit cadrele acțiunii sale, tinzând să

îmbrățișeze și organizeze toate manifestările vieții spirituale. Căci să nu uităm, Academiei îi trebuie viață, un contact strâns cu viața mare a națiunii, privită în tot complexul ei, dar și cu toată preocuparea de care are desigur nevoie, atât omul de știință cât și reformatorul. Acest corp al elitei spirituale trebuie să fie în același timp și supremul laborator social, care să știe și să poată armoniza toate preocupările vieții colective, toate manifestările societății.

Cele câteva danii și bunele intenții promițătoare ale guvernelor au îndemnat pe nemuritorii veșnic preocupați de alții să se gândească o clipă și la nevoile instituției care-i întruște spre a da în comun tributul lor de experiență și știință. De aici planurile de reorganizare a Academiei și de dezvoltare a bibliotecii sale. Cel dintâiu care a dat semnalul și a schițat planul de reorganizare a Academiei a fost profesorul D. Gusti. În magistralul său discurs de recepție din 10 Iunie 1923, asupra ființei și menirii Academiei, d. Gusti a înfățișat, cu acel spirit „realist-critic“, ce-l caracterizează și despre care a vorbit D. Pârvan în răspunsul dat, structura și misiunea academiilor moderne și în special nevoia de înnoire și organizare a Academiei noastre.

D. I. Bănuș apoi, cu prilejul expoziției presei organizată de Academie anul trecut a făcut ziarelor câteva declarații în legătură cu proiectele de reorganizare a Academiei, stăruiind în deosebi asupra localului menit a adăposti biblioteca, al cărui plan grandios îl și avea gata. În sesiunea generală de anul acesta, d-sa a prezintat membrilor un anteproiect de statut, intitulat „note pregătitoare pentru revizuirea statutelor Academiei Române“, și în care propune înființarea a două secții nouă, una sociologică și alta de arte frumoase, iar secțiile să aibă diviziuni, după ramurile principale de activitate ale secției. Se prevede deasemenea ca sesiunea generală anuală să fie între 15 Octombrie și 1 Noembrie, fiecare diviziune să aibă cel puțin trei membri și cel mult cinci, membrii corespondenți pot fi până la 25 Români și 15 străini de fiecare secțiune, administrarea averii și intereselor materiale ale Academiei să se facă de o comisie administrativă. Înființarea noilor secții este condiționată însă de local și căpătarea fondurilor necesare.

Reorganizarea Academiei e deci iminentă. Ea a depășit de mult domeniul intențiilor și credem că se va realiza, spre binele culturii românești, înainte ca Statul sau alți filantropi să fi asigurat toată suma necesară planurilor grandioase ale dezvoltării sale. Făcându-se tot ce e cu putință an de an, și mai ales desăvârșindu-se organizația ei tehnică cât mai curând spre a se simți de întreaga societate românească binefacerea activității sale, Academia va deveni centrul de gravitate al vieții noastre spirituale, de vitalitatea căreia se vor preocupa serios guvernele, fiindcă existența ei va fi strâns legată de însăși existența demnă și conștientă a nației.

G. Vlădescu-Răcoasa

Cum trăesc patruzecidemii de moți

Din Valea Crișului-Alb trec în Valea Arieșului pentru a studia în continuare cele două probleme mari ale munților apuseni: agrară și forestieră, hotărându-mă să amân pentru altădată cercetările în regiunea Bradului și Abrudului unde se pune a treia mare problemă: a proletariatului minier.

Circulația dintre cele două văi este foarte vie, cu toate că ea nu se poate face, cu excepția șoselei Brad-Abrud, decât pe jos ori, în cel mai bun caz, călare. Vidrenii pătrund în Valea Crișului Alb îndeosebi prin Hăl-măgel, prin Bulzești și prin valea repede a grohotului, parcurgând urcușuri și coborâșuri anevoioase și de lungă durată.

Mă limitez și aici la nevoile unei plase, a Câmpenilor, care, cu mici corecturi — adăogindu-i-se cel puțin comuna Sohodol — formează iarăși un complex economic încheiat. O populație aproape complect românească de 38.452 suflete este respirată de-alungul celor două brațe ale Arieșului cari se împreună în cătunul Mihoești al Câmpenilor, și pe povârnișurile tot mai aspre ale înălțimilor cu cât ne apropiem de punctul cel mai înalt al munților Bihariei: Cureubăta (1842 m.).

Bistra

Satele sunt foarte respirate. Bistra este punctul extrem al plasei pe cursul Arieșului în jos, așezată într-o deschizătură ce îngăduie și cultura grâului și a porumbului. Numai a cincea parte a satului este concentrată lângă apă, grosul locuitorilor este împrăștiat pe coline pitorești ce se numesc: Gârde, dealul Muntelui, dealul Băleștilor, dealul Hudriceștilor, Vârșii mari și Vârșii mici. Un recensământ al populației este foarte greu de făcut: nici nu se poate ști precis numărul sufletelor; ar fi nevoie de patru săptămâni pentru a putea cerceta fiecare casă, deaceea statistica oficială însemnează cifra aproximativă de 5000 suflete, iar numărul caselor (1000) și animalelor este nesigur.

Cam 70 la sută din poporeni sunt proletari forestieri. Ei nu prea găsesc de lucru. Într-o căscoară de 2 pe 3 m. găsim o familie cu 7 membri: bărbatul este dus la pădure lângă Sebeșul săsesc și dela Paști până acum la finele lui Iulie a putut trimite acasă 1200 lei, sumă insuficientă pentru nevasta cu cinci copii, deaceea nevasta se vede nevoită a lucra cu ziua la sapă în sat.

În case mai înstărite găsim de jur împrejur lăzi, în colț podișorul (dulap, parsechiu), blidar de vase, dioabe (aiurea ghioabe, bote de apă) coșărcei (corfe), straie frumoase, la ferestre apărătoare de lemn pe dinafară numite oblocuri, în curte fântână cu cumpână și cohe (cuptor). O particularitate este plafonul lucios din scândură de brad ce se spală cu paie de grâu și săpun.

În sat vin foile: Foaia Poporului, Lumea și țara, Libertatea, Lumina satelor, Arieșul. Înfrățirea poporului și Unirea poporului dela Blaj. Bistra are un trecut istoric frumos: de aici s'au ridicat vlădica Petru Pavel (familia Aron), Alexandru Șterca Șuluțiu, vreo cinci preoți, doi învățători, un compozitor, un student univ., iar actualment sunt la școlile secundare vreo 40 de elevi.

Biserica și școala sunt edificii moderne. Școala (din 1816) are astăzi trei săli de învățământ, o cancelarie și cinci învățători cu 366 elevi (din 1070 obligați). Un învățător propune în dealul Hudriceștilor. Anul școlar durează aici și în celelalte sate de munte cam cinci luni, din Noemvrie până în Aprilie, căci încolo copiii contează în economia de vite.

Școala are un început de atelier de lemnărie din anul acesta cu rezultat mulțumitor. Nici într-o parte a țării n'ar fi mai potrivită școala de meserii și agricultură decât aici, unde cioplitura este o îndeletnicire generală a tuturor vârstelor. Dela micul atelier de școală primară până la academia de agricultură, toate gradele de învățământ agricol și profesional și-ar găsi aici condițiile cele mai favorabile de dezvoltare.

Bistra are o întindere de 21.569 jugăre, 312 st., cu 4980 jugăre pământ arabil, 36 grădină, 1877 fânață, 2909 pășune, 11.399⁹³³ pădure și 366 neproductiv. Cam 200 familii pot să-și agonisească traiul din prăsirea animalelor și cultivarea pământului. Are 6 prăvălii, 6 cârciume, 3 ateliere, 2 fierari, 3 rotari, 4 cojocari (pieptănari), 2 croitori, 2 tâmplari și un frizer. Cercetează târgurile din Câmpeni, Abrud și Lupșa, vând vite și material lemnos și cumpără cereale și vestminte. Hrana principală: lapte și zarzavat numit rădăcini. Mustului de poame îi spun ciughir (sigir, aiurea liveș).

Oamenii cer să li-se permită un târg săptămânal, să cultive tutun și să fiarbă rachiu de prune...

Monumente: o troiță a eroilor. Frumusețile naturale: molhașurile (mlaștinile de munte, iezăre.)

Ponorelul și Vidrele

Pe cursul râului mic (Arieșul mic) în sus cel dintâi sat este Ponorelul. Este zi de Duminecă și oamenii stau la sfat în drum, înaintea morilor și cârciumelor. Satul se desfășură pe o lungime de mai mulți km. lângă apă, apoi pe coastele din stânga și dreapta râului, la fel cu cele trei Vidre care-l continuă vreo 15 km. până aproape sub poalele Găinei. Aproape toate așezările de lângă șosea aparțin unor gospodari foarte deștepti și bine situați materialmente. Se vede numaidecât, că aceia cari au fost în stare să se înfigă aici la drum, sunt niște biruitori asupra sorții și mizeriei. Întâiu de toate sunt foarte scuturați. În drumurile lor prin țară și streinătate locuitorii Ponorelului și Vidrelor și-au strâns o bogată experiență personală și și-au înmulțit cunoștințele. Nu mă mir deloc, că întâlnesc țărani cari fuseseră abonați la foi zilnice românești înainte de războiu ca „Românul“ dela Arad, și cunosc și limbi streine. Este rară casa care să nu fie atelier de tâmplărie, să nu aibe moară ori fierăstrău. Morăritul și tâmplăria sunt meserii practicate de toți îndrăzneții aceștia ce-au străbătut victorios prin viforul vieții și și-au făcut loc la drumul mare. În ocoalele lor odihnesc carele înalte și acoperite cu covăltire ale celor de pe dealuri, cari întorși din pribegiile lor nesfârșite și-le adăpostesc până pot pleca iarăși.

Ponorelul are 376 case cu 1980 suflete, și 4200 j. cu 1421 arabil, 52 grădină, 776 fâneată, 308 pășune, 1560 pădure și 261 j. neproductiv. Șase familii pot trăi fără a lua drumul pribegiei. Sunt patru cârciume, două prăvălii și opt ateliere mai mari (căoaciovaci, pantofari și mășari). La târgurile dela Câmpeni, Câmpul lui Mihăi, Turda, Teiuș și Alba-Iulia duc vite, oi, capre, și ciubare, și cumpără alimente. La secere și coasă angajează munci în șesul Turzii, în partea Murășului pela Deva, în regiunea Sebeșului săsesc și aiurea.

În ce privește revendicările, comuna îmi comunică oficial: 1) e nevoie de o cooperativă cu ajutorul statului pentru transportarea obiectelor de lemn și să aducă sătenilor cereale pe preț mai redus; 2) să se repare șoseaua Câmpeni-Vidra; 3) să se expropriize munții obținuți prin reforma agrară și încă nepreluati de comună. Țăranii apoi mi-se plâng: 1) nu găsesc lucru, ba au suferit mari pagube din cauza opririlor de a se mai tăia păduri, pier-

zând multe săptămâni degeaba în munți; ei trăsese din tăiatul pădurilor, fac ciubare, ghioabe (putini pentru lapte, brânză și apă) și fedeleșe (vas pentru apă la câmp); 2) drumurile erau mai bune sub unguri, atunci era altă conducere; astăzi zadarnic plătesc oamenii taxele de drum (după o pereche de boi 200-300-400 lei), căci totuși nu se repară nimic; 3) apele trebuiesc regulate, căci și-au ieșit din matcă, incomodează circulația și nimicește luncile.

Oamenii mi-se destăinuiesc cu toată inima când află că sunt gazetar și nu fac parte dintre vânzătorii de voturi electorale, mă întovărășesc în pălcuri și mă roagă să nu-mi fie frică de nimic, căci „cu toate că s'ar crede că aici în munți sunt hoții, asta nu este adevărat: hoții s'au strâns în cântălării...”

Ponorelul a dat doi avocați, 2 medici, 2 preoți, un ofițer și un învățător. Se citesc Foaița Poporului, Libertatea și Lumea și țara. Copiii de școală sunt: obligați 301, însă frecventează 156.

Monumente: unul al eroilor. Frumuseți naturale: Peștera Neagră și o stâncă înaltă: Sturul.

Vidrele de jos și de mijloc formează o singură comună cu 570 case (2850 suflete) și 6800 j. pământ (1500 arabil, 148 grădină, 2014 fâneată, 900 pășune și 1926 pădure. Primăria comunală certifică oficios că 470 case sunt nevoite a apuca într'altă parte pentru a-și câștiga mijloacele de traiu și comuna pretinde regularea pășunatului și predarea teritoriilor declarate expropriate din jud. Cojocna (muntele Blăjoaia). Sunt trei biserici cu 3 preoți și 2 școli cu 3 învățat. și 260 elevi (din 350 câți sunt obligați). Se citesc: Lumina satelor, Libertatea și Foaița Poporului. Necesitățile sunt asemănătoare cu ale Ponorelului și Vidrei de sus (astăzi comuna „Avram Iancu”).

Comuna Avram Iancu are 760 case cu 3680 suflete și o întindere de 16.487 j. (1030 arabil, 114 grădină, 3135 fâneată, 2088 pășune, 10.000 pădure și 120 neproductiv). Primăria îmi comunică oficial prin pretură, că 700 case se văd silite să plece în lume pentru pâine. În sat sunt 6 prăvălii și 6 cărciume. La târguri duc vite și ciubere și cumpără alimente și îmbrăcăminte. Este o biserică cu un preot și două școli cu patru învățători. Sunt obligați 840 elevi și cercetează școala 197 elevi! Se citesc Foaița Poporului și Lumina satelor. Asociațiunea a înființat Muzeul Avram Iancu împrejmuit casa în care s'a născut eroul; foarte prețioase sunt documentele revoluției: schimbul de scrisori între Iancu și căpeteniile armatei sale revoluționare, chitanțe de plată, bancnote și arme,

apoi o serie interesantă de fotografii; partea etnografică trebuie complectată, apoi aranjamentul casei lui Iancu este insuficient. Printre revendicările urgente, comuna cere ajutoare pentru repararea drumului „deoarece locuitorii purtând ciubere cu căruța fără comunicație sunt pieritori de foame, neavând alte venituri.”

Casele de lângă râu sunt înalte, au pivniță în care păstrează alimentele, apoi târnaț cu puu (terasă); cele noi constau din 2-3 camere în locul camințelor astăzi se instalează sobe de tuciu. Acoperișul este din șindilă de fag.

Holoangării

Am arătat că locuitorii de lângă apă (Arieșul mic) au un spirit întreprinzător și au ajuns la o bună stare materială bunișoară grație mai ales împrejurării, că ei se oferă să valorifice vasele de lemn ale locuitorilor de pe dealuri. Ei cumpără pe preț redus vasele gata dela vidrenii munteni și chiar dela lăpușeni (astăzi comuna Arieșeni) și le transportă pe la toate târgurile, încărcând pe carele lor încăpătoare poveri grele: drumul lor durează luni de-a rândul către Galați, Constanța, Lugoj, chiar și 12 săptămâni. Cea mai bună desfacere o au astăzi în părțile Craiovei unde obțin prețuri în-doite.

Ei fac multe petiții către autorități să se permită cailor a paște iarba drumurilor de țară; în șesul Aradului le-a și succes să li-se libereze un km. de iarbă tot la 10 km. de margine de șosea.

Marea pacoste a lor sunt drumurile impracticabile.

Dar cea mai mare parte a vidrenilor sunt așanumiții holoangării cari pleacă cu unelte de lucru în spate și cutreeră meleagurile în știrea Domnului. Ei sunt veritabili proletari forestieri și agrari, vagabonzi încorigibili.

Pățaniile lor sunt nesfârșite: lipsă de adăpost, de lucru, infometare și tragere pe sfoară. Adesea sunt angajați la lucru de către arendași fără inimă și când este la plată abia scapă teferi, nici vorbă să li-se achite prețul muncii.

Holoangării sunt pribegi din obișnuință, rătăcitorii de fiecare an, de îndată ce termină cu cositul: ei pătrund chiar în Serbia pela Sân-Mihai. Ei sunt în primul rând dogari, dreg vase de lemn, în schimbul alimentelor mai bucuros decât al plății în bani gata. Dar alimente nu transportă decât atâta cât pot încărcă în spate. Ei se întorc acasă cu bani. Însă acasă îi așteaptă alte dificultăți: piața în munți este mai scumpă cu 10-30 la sută față de Câmpeni! Nu este de mirare că mulți

ponoreni și vidreni cari au care și cai buni se ocupă cu pur comerț de cereale, căci este foarte rentabil, grație diferenței de preț.

Pentru ușurarea traiului holoangărilor se impun două probleme: a ocazii de muncă aici acasă și a transportului ieftin de cereale.

Comunicările oficiale se fac luna, când este zi de târg.

Comunicația poștală aici este sub orice critică, foile se primesc neregulate și cu mari întârzieri.

Pacostea

Pacostea cea mare, piedeca primară pentru orice gospodărie în munți este mizeria drumurilor. Oamenii ridică grave acuze și nu înțeleg a le retăcea, căci numai printr'o fermă politică economică putem stinge marea agitație din munți. Țăranii spun deschis: era mai bună administrația ungurească; atunci se încasa taxa pentru perechea de boi, dar se făcea și drumul. Cu prilejul serbărilor centenare ale lui Avram Iancu s'au asvârlit pe drumuri multe mii de care de nisip ce a fost bătătorit de tăvăluguri, însă de îndată ce au venit ploile mari nisipul s'a transformat în noroi, iar drumul a devenit mai rău decât înainte: toată populația blestemă această ruinare a șoselei.

Cei cari au priceperea îngrijirii drumurilor știu foarte bine, că nu cu nisip se întăresc, ci cu piatră. Inșile serbările centenare au suferit o știrbire regretabilă prin farsa jucată de autoritatea drumurilor. Țăranii au văzut farsa și s'au rugat lui Dumnezeu să dea o ploaie mare înainte de a veni M. S. Regele, pentruca să se convingă de răul ce se comite prin cărușia pripită a nisipului.

Astăzi șoselele munților sunt de necunoscut, sunt dese băltoacele în cari intră carele până în butuci, pe ici-colo Crișul se amestecă cu drumul iar transporturile către Câmpeni se fac cu jumătate povară decât înainte, ceea ce pricinuieste daune foarte simțitoare.

Față de neputința administrației de stat de a diriguia lucrări solide de îndreptare a drumurilor, inșii vidrenii își permit a propune soluții. De pildă Gheorghe Puiuț din comuna Avram Iancu face oferta următoare: să li-se îngăduie locuitorilor văii Arieșului mic, ca timp de cinci ani să încaseze ei taxele pentru drum, iar ei se obligă față de Stat, că vor reface complet vechea șosea de sub unguri; vor cumpăra un autocamion și vor căra cu el piatra necesară. Anume dau numele lui Puiuț pentru a se vedea cât de gravă este această problemă, iar dacă Statul

Din Tekirghiol Movilă

— Note și Impresii —

este hărțuit de politicieni fără simț economic și administrație incapabilă să rezolve nevoile urgente — să se lase inițiativei particulare dreptul de a restaura drumul; cel puțin atâta să facă această administrație de Stat desorientată și covârșită de mărunte patimi și răutăți personale... se recurge la gălăgie pentru a se produce diversiuni și a se abate atenția dela datoriile gospodărești...

Și ca pe Crișul mic, la fel este situația pe Crișul mare unde șoseaua este pur și simplu ștearsă pe ici-colo, de pildă între Albac și Scărișoara.

Cel puțin să lăsăm oamenilor dreptul să se ajute singuri și să-și administreze ei înșiși drumurile.

Amintirea lui Avram Iancu

Bătrânii și-aduc bine aminte de eroul munților, care în zilele de întuneric ale minții sale făcea plimbări inofensive în toate satele răscolate în 1848. Ei l-au văzut foarte îngândurat. Un bătrân din Neagra îl invitase la masă, iar Iancu mânca numai carne friptă pe jar. Altul îmi spunea că de îndată ce vedea vre-un surtuțar își acoperea fața cu pălăria până ce acela dispărea, se prefăcea nebun, ci el era cu mintea trează doar foarte nefericit pentru necazurile oamenilor. În Scărișoara Iancu prindea pești numiți burtuși, cărora le rețea capul și-i mânca cu plăcere. Cu cine sta de vorbă, îi proorocea vremuri și mai grele, când oamenii se vor învrăjmăși și mai mult și nu se va înțelege tatăl cu fiul său. Toți îmi vorbesc de adâncă lui melancolie.

Ci neliniștea nu s'a stins nici dincolo de mormânt. El nu ne cere statui, serbări și onoruri, pânăce nu se potolesc nemulțumirile moșilor. Cea mai frumoasă cinstire a lui nu poate fi decât în îndreptarea sorții acelor, pentru desrobirea cărora a ridicat sabia. Iar desrobirea nu le-a venit, căci acelaș cer împăienjenit le împrejmuie viața, aceeaș necurmată îndepărtare dela căminul lor îi chinuie pentru bucată neagră de pâine.

Cei mai români dintre români continuă a fi cei mai internaționali și mai necăjiți dintre români, căci ei nu cunosc binefacerile odihnei ci colindă pe toate cărările blestemate ale mizeriei trecând și azi frontiere de țară pentru a-și potoli foamea.

Abia dupăce se vor înlătura mizeriile actuale și se va prileji o viață tihnită moșilor, va admite Iancu, de dincolo de mormânt, sărbătorirea sa în toate chipurile.

Ion Clopoțel

Baie de lux?... Hm!... adevăcă te duci la Tekirghiol cu toată casa? Poi deh!... cine poate!... — Așa mă'ntâmpinau prietenii, cu cari se întâmpla să vorbesc de: „Ce te faci în vara asta?“, înainte de plecarea din București. Baie de lux Tekirghiol? Da și nu, s'ar putea răspunde. O lună de Tekirghiol, cu plajă, băi de mare sau de nămol în lac, poate costa de persoană dela 12.000 — 50.000 de lei în sezonul principal, după cum vrei să trăiești. O familie de cinci membri dela 30—35 mii de lei în sus, se'ntelege de sine fără „pockeraș“ și fără „chefuri“, ba chiar și fără balurile de rigoare dela: „Hotel Movilă“, „Hotel Popovici“, „Cazinou“, etc.

Baie de oameni sănătoși „tun“? Asta da, sau cel puțin așa se pare, întru-cât cei cu adevărat bolnavi nu se prea arată: nici la înghesuiala dela plajă, nici la cazinou și nici chiar la mica bodegă-cafenea-restaurant: „la Turci“.

Eu cred că Tekirghiolul este totuș cea mai plăcută stațiune balneară, ce-o avem, cu toate lipsurile ei de azi.

Călătoria. — Din București, în Gara de Nord aceeaș mizerie cu lipsa de locuri ca și pentru toate liniile principale firește numai pentru cei nătângi, cari nu știu să se ajute. Căci iată ce mi-a fost dat să văd la plecarea mea din București! Într-un vagonul de cl. I. (unul era), compartiment de compartiment era de mai înainte rezervat: „1 comp. mare cl. I. pentru d. dr. T. fost ministru“, idem pentru „Intreprinderile metalurgice“... idem pentru un bolnav (în acesta se instalaseră comod șase persoane cari nu făceau deloc impresia de a fi careva bolnav), etc. Toate aceste compartimente cu bilete pe uși și un „șef“ păzitor pe culoar. Discuțiile oricât de aprinse între d. Șef și călătorii fără nume afișate pe geamurile compartimentelor avură ca singurul rezultat o pierdere de timp fatală pentru acei „necunoscuți“, cari scăpară astfel și ocazia de a-și găsi eventual alte locuri în celelalte vagoane, sau în vagonul-restaurant.

Dar... distanța între București și Constanța nu e tocmai așa de mare și apoi se mai găsec și printre cei „favorizați de soartă“ oameni gentili cari îți oferă un loc cu schimbul sau un loc la masă în vagonul-restaurant și... timpul trece.

Constanța. — Gara îți face cea mai urâtă impresie: mică și... murdară. Poate pentru că e un fel de poartă a Orientului ține să fie atât de „orientală“, adevăcă neglijată! Hamali puțin și cu numărul în buzunar. Ți-se oferă în schimb destui hamali de ocazie, cărora la nevoie le încredințezi bagajul și cari în drum țin să-ți povestesc pe scurt „cazul“ doamnei de eri sau de alaltă-ori, căreia „un pungaș“ i-a șters geamantanul de dinaintea ochilor. Am plătit unui hamal 100 lei pentru că mi-a spus dela bagaje un coș de 60 kg. și mi-l-a adus până la un autobus „Movilă“. Linia ferată Constanța-Tekir-

ghiol, care era să se deschidă — după ziare — la 15 August a. e., sau chiar la 15 Iulie, nu s'a mai deschis și trașeul, de câțiva ani gata, a început să se ruineze. Un loc în autobus lei 80, o mașină mare dela lei 800 până la 1200 sau și mai mult.

Marea. — „Mare Nostrum!“ iată un gând ispititor de câte-ori am ocazie să contemphez Marea Neagră din Constanța, de pe coasta înaltă a Tekirghiolului, sau — ca în anul acesta din nou — din înălțimea Farului dela Tuzla. Dacă'ri fi a noastră și numai a noastră! Dacă'm putea-o stăpâni cu vasele noastre! Acest vis împlinit ar vindeca pe jumătate cele mai încăpățânate reumatisme ale multor vizitatori ai băilor de nămol din Tekirghiol prin puterea razelor ultra-violete ale mândriei naționale satisfăcute.

Dar... de-oamdată s'o iau mai domol, căci am plecat din Constanța pe șoseaua vecinic în reparație spre Tekirghiol și trebuie să fiu atent la „hop“-urile și băltoacele (plouase de curând), pe cari șoferul inteligent trebuia să ni-le anunțe din vreme: „Țin'-te bine boerule“, întocmai ca surugii de pe vremea haiducului Iancu Jianu. N'am văzut încă ceva mai neglijent și mai rudimentar în materie de căi de comunicație, decât șoseaua Constanța-Tekirghiol pe vreme de ploaie. Gropi și băltoace, prin cari vehiculele făceau adevărate minuni de echilibristică, ca și bieții pasageri, în plus aceeaș cu dureri de șale și mușcări de limbă.

Și aud că repararea acestei șosele, cea mai nouă și acum în curs, costă câte un milion de kilometru!

Dar... trece și asta, căci iată se zărește Movila. Și aici străzile (boulevarde) sunt — se pare — în perpetuă construcție și prin noroiul formidabil înaintăm cu greu. În fine iată-mă în fața unei cochete vile, unde mă voi instala pentru o lună de zile. Automobilul plătit plus un nu prea modest bacșiș pentru „drum greu“ și bagajele în locul lor, de-abia atunci simt aerul subțire și curat și observ, că cerul se mai răsunase și începuse a se limpezi. Toate năcazurile călătoriei fură într-o clipă uitate și... hai la mare!

De-acum o lună de zile în fiecare dimineață, înarmat cu patru bețe de cort și cu celelalte trebuințioase, îmbrăcat de tot sumar, vilegiaturistul o ia spre mare ca să prindă razele ultra-violete dintre 7 și 10 a. m. Stai tolănit cinci minute, pe-o parte și cinci minute pe alta până ce pielea corpului ți-se rumenește, bătând în negru și acumulezi astfel... energii-calorii pentru un nou an de muncă.

Tekirghiolul în progres. — Cu vile tot mai multe și mai cochete, cu vizitatori din an în an mai mulți și mai împeștritați, cu tot mai multe restaurante bodegi și dughele de „100 mii de articole“, cu muzici la tot pasul dela orchestre de unul singur — simpaticele violoniste („din gură“) dela Turci — și până la orchestra mili-

tară completă, cu baluri de fiecare zi, cu dans și chefuri până'n zori, cu poker, cu flirt-uri, cu înecurile de rigoare, etc. etc.

Ce mai rămâne de făcut în viitor? Puțin! În orice caz n'ar strica să se mai realizeze și următoarele îmbunătățiri, de exemplu: (lăsăm la o parte șoseaua și calea ferată Constanța-Tekirghiol, pe cari le putem considera ca și gata! Ori nu?! Deci altele:

Nivelarea și pavarea străzilor din stațiune. Canalizarea și prevederea ei cu apă bună de beut pentru înconjurarea tifo-sului, care se anunță destul de des; construirea câtorva vespaziane publice spre a păstra curată plaja și străzile, construirea unui vast pavilion de cură cu totul modern, cu bibliotecă, sală de lectură, de muzică și dans pentru toți vizitatorii, aranjarea de locuri de sport moderne și bine întreținute. S'ar mai putea institui apoi poate și un serviciu prompt și conștiincios de salvare pentru cei cari fac băi în mare, căci oricât ar fi de interesantă pentru vizitatorii unei ori plictisite, știrea despre „un nou înec“, cred totuși, că nu pot fi amuzante asemenea „cazuri“. În fine ar mai fi de dorit reglementarea unei vieți mai civilizate în stațiune: închiderea cârciumelor la o oră mai timpurie din noapte, înfrânarea speculei cu alimentele și altele de acestea.

Pentru accelerarea îndeplinirii și a acestor mici (?) îmbunătățiri la stațiunea balneară Tekirghiol Movilă, ar fi de-ajuns ca barosaniilor noștri (foști și viitori miniștri, etc.) să li-se facă imposibilă — numai pe 2-3 ani — eșirea din țară pentru căutarea sănătății, sau a distracțiilor de vară în streinătate. Căci, slavă Domnului! avem ape minerale, băi și tot felul de stațiuni balneare ca să mulțumească pe toată lumea în ce privește puterea lor vindecătoare de orice boale! Ceeace ne lipsește și căutăm afară de granițele noastre este: **ordinea, curățenia și confortul.** Dacă sus-amintiții noștri bogătași s'ar vedea nevoiți să cerceteze vara Tekirghiolul, Mangalia, Govora, Călimăneștii, Mehădia, Borsecul, Vatra-Dornei, Ocna Sibiului, Sovata, Covasna, Buziașul, etc., etc., și prin urmare să simtă și ei lipsurile de mai sus „pe piele proprie“, cum se zice, eu cred că situația s'ar schimba înspre bine fără întârziere. Atunci stațiunile noastre balneare și în special Tekirghiolul și încă vreo câteva dintre cele mai importante ar putea ajunge să fie căutate ele înșile de streinii la cari căutăm astăzi noi **ordinea, curățenia și confortul.** S. Roșca

BIBLIOGRAFIE

Adevărul literar și artistic (15 și 22 Aug.
Cosinzeana (15 August)
Universul literar (15 și 22 August)
Țara Noastră (15 și 22 August)
Typograph (14 și 21 August)
Foaia tinereții (15 August)
Revista școlară de limba română și limbi străine, apare lunar (Anul I. No. 1).
Infrățirea românească (1 August)
Képes Ujság (15 August)
Țara de jos (Iulie-Septemvrie)
Cultura Creștină (Iulie-Septemvrie)

Țara de dincolo de negură. — Hotarul nestatornic

Ce e „Țara de dincolo de negură“? Un titlu frumos de carte cu povestiri de vânătoare și, așa zice, întâia povestire de vânătoare pe care cartea o cuprinde. Ne-o așterne dinainte, cu nevinovăția lui istețta, d. M. Sadoveanu. Căci titlul n'are nicio legătură cu cartea.

„Țara de dincolo de negură“ ar fi să fie Dobrogea Deltei și a bălților. Nu mi se dau însă de acolo decât două bucăți, străine între celelalte ca doi Lipoveni roșcați și bărboși poșitiți la un foc de vânătoare prin Moldova-de-sus.

Și ar mai putea să fie lumea alături de a noastră, cu taina vietăților și a vieții ca pe timpuri, de devălmășie cu zeii și de unul singur, care s'a păstrat în vânătoareașca îndeletnicire. Gândul acesta se și arată la toate răspântiile. El încearcă să dea cărții, mai mult decât o perspectivă de nedeslușit și poezie, o împăcare filozofică. Ce-a fost odinioară în om, în zilele aproape geologice dela obârșii, se mai păstrează. Ajunge o mică întârziere în căi bătute atunci, cum e pânda și izbirea fiarelor, și deodată, peste mii de ani, aducerea aminte îl umple.

Poate de teamă că acest gând nu s'ar vedea cât trebuie, povestitorul a scris o bucată anume: Vânători de lupi în veacuri vechi, ca o proiecție argintie de demult îndărătul celorlalte întâmplări prin care a trecut însuși. Te face să cugeți la acele foite străvezii puse într-o carte peste o hartă, ca să urmărești pe alb în ele numai profilul și numele proprii caracteristice, schițate de aceea acolo și greu de descript altminteri în toate amănuntele și culorile originalului.

Preocuparea aceasta, de ordin ideologic, rar în literatura d-lui Sadoveanu, îl îndatorează la expresii de cronică de ziar, la cochetării cu neologismul, la stăruințe care ar fi menite să creeze atmosferă. „Și oamenii bizari, cu care aveam raporturi; ochii lor primitivi și copilărești samănă cu ai peștilor, cu ai pasărilor și fiarelor, samănă cu apa și în ei se străvede vechimea speciei; între ele și noi s'a pus perspectiva timpului, și ceața depărtării le dă o ușoară linie artistică, ce poate dăuna realității; din cele multe ale ființei aceluia mi-a rămas transmis intact mai ales instinctul acela care-l scotea aproape inconștient; ar fi deci un fapt istoric numai prin prezumția trufașă de a-l impune atenției. Nu-i decât o privire curioasă spre lumea umbrelor de odinioară, de-acu câteva zeci de ani ori de veacuri, căci data pe care am statornicit-o n'are de fapt nicio importanță“.

De obicei, atât datele cât și oamenii statorniciți în această Țară de dincolo de negură, n'au nici-o importanță. E vorba în întâiul rând și mai numai de un acord pentru o sensibilitate atentă, dar fără obiect. Sensibilitatea prinde acordul și vibrează subțire în cheia și cu accidentii lui. Priveliști se desfac din ceață, oameni

nesiguri ies din ea. Sunt toate întrupări ca de aceea „apă a morților înșelătoare, care totuși nu era decât o răsfrângere a realităților“, dela sfârșitul, simbolic în acest înțeles, al întâei povestiri, și sunt întrupările unei lumi sadovenizate într-o muncă de scris de douăzeci de ani.

Și ar mai putea să fie și altceva „Țara de dincolo de negură“. Dar ce înseamnă un titlu? Dovadă și alegerea autorului, care l-a luat la întâmplare, din întâia pagină. Să trecem și noi (Cartea românească, cu ilustrații, 120 lei).

La Medeleni, în romanul ca și în casa părintească a eroilor lui, se trăește greu. Nu că locurile n'ar fi măndre; e vorba doar de Moldova și sub condeii unui Moldovean. Nici cumva că oamenii, la rândul-le, n'ar avea de arătat măguri sau livezi de suflet frumoase; nu sunt de florile mărilor creații autobiografice ale unui scriitor tânăr și de mare înzestrare. Și cu toate acestea, la Medeleni te simți dela o vreme stingherit!

La început te lași furat de frăgezimea poveștii și de valul ei înspumant. Ești cuprins de o bucurie neînțeleasă. Te amesteci cu isteții cari aleargă și răd, cu firi de fantasmă, fără să-ți ia seama. Întârzi la faptele lor mărunte, așezate la urmă în fundul caleidoscopului copilăriei în figuri de pietricele verzi și sclipitoare. Avusesse însă tocmai vremea să te răcești până atunci.

Cadrul de-aici e prea stilizat, ca un porțelan supus unor legi de abur. Lumea vorbește cu atâta meșteșug și duh, încât nenorocit, n'o mai poți răbda. Ți-e sete de un colț de natură neprelucrată și de niște ființe simple. Incepi să iubești tăcerea. Singurătatea te ispitește. Ți se făgăduise o povestire de copii, undeva la țară, și te pomeniști într-o academie de spirit, cu roluri stricte, în care nimeni n'are voe să fie banal; nici chiar citorul. Parcă ai trece în alaiul unei curți de veac al opt-sprezecelea, cu pantofi cu catarâmi de argint piepți cu volane dantelate și perucă pudrată, pe țărnul unei mări; zămbind, lorgnând, asudând, mereu oprit și mereu cu gândul să te arunci în apă și să-i tragi o bae în numele Tatălui. Sigur că e vina ta. Te-ai strecurat într-o lume de muchi și de vărfuri și ai vrea-o netedă și deschisă.

La Medeleni își desvelește în acest volum numai panoul întâiu al tripticului. Desvoltări ale ființelor din el, în mersul cu licurici al paginilor, nu sunt, dar sunt oarecare treceri. În aceeaș vârstă, un alt roman, de o stilizare aproape asemenea, dar mai mult în analiza psiho-fiziologică decât în scris, al lui Caragiade și Gherea, urmărise mai ales fierberea stranie a sexului. Aici ea nu iese la iveală nici în murgur. Când o bănuie, e numai pregătirea unei treceri, marginea celui de-al doilea panou care se arată. Copilăria Medeleni-

lor e făcută din joc. Oarecare pică și ciocniri deosebesc sexele și personalitățile. O duioșie feminină acopere încă totul, ca într-o apropiere și nediferențiere de firea mamei. Titlul: Hotarul nestatornic îndemna la alte așteptări. În asprimea lui de termeni voită, e o stilizare în plus.

Aceste observații au marea lipsă că se rostesc după întoarcerea celei din urmă pagini. Ele redau numai rezultatul unei lupte, între farmecul citirii și nedumerirea dela capătul ei. Dar unde sunt cuvintele celui farmec? Ceva care să oglinde poezia ascuțită, scenele de adâncă duioșie, ca înaintea unei icoane aduse din altă biserică și din altă artă, cu Moș Gheorghe din deal și iubirea lui, sau episodul lui Herr Director, în care pentru întâia oară în literatura moldovenească se aduce lauda cuvenită spiritului muntean și i se recunoaște puterea plâsmuitoare de organism de Stat și de personalități hotărâtel.

Laudele ar fi multe și ușor de adus. M-am mărginit la ceea ce era mai anevoe de găsit și de spus. Știu că orice bucurie mare trebuie plătită cu o suferință. Și văd, recitind rândurile de mai sus, că de această lege m'am putut să scap nici eu.

Emanoil Bucuța

Frământările din Balcani. — Pământul clasic al veșnicilor frământări sociale, cari depășesc interesul singuraticelor țări, ce le produc, pentru a deveni adeseori ferment de agitație continentală sau quasi-continentală, își continuă viața tradițională. Sunt aici țări, cari simulează indiferență sau blândețe de miel, când societatea care le formează își permite să violeze prin acte nesocotite bunele raporturi cu vecinii pașnici, și altele, cari înmulțesc zilnic experiența transformărilor esențiale în organizația statului. Sunt țări cari fac din crimă principiu de învior socială, lipsindu-le facultatea psihologică de a cumpăni rațional evenimentele și de a extrage produsul posibil din factorii dați pentru acest calcul, și altele cari oscilează veșnic între cele două extreme din tabela posibilităților de organizație socială viabilă.

Și iarăși sunt aici țări icari, nesocotind orice principiu de drept internațional, își infoale abdomenul pretențiilor „naționale” până la limita excesivă, ignorând morala fabulei, care denunță tragicul sfârșit al animalului cu pretenții cantitativ identice, după cum sunt altele cari naționalizează „cu furca” tot ce prin fatalitatea istoriei a căzut în cuprinsul propriului lor hotar.

În Grecia cea isteată în suprimarea drepturilor minorității aramane o nouă revoluție a înlăturat dictatura lui Pangalos, introdusă tot dinstro revoluție.

În Bulgaria cea cu tendințe imperialiste acțiunea comitagilor, acoperiți de oficialitate, a împins lucrurile până la provocarea unei intervenții comune a celor trei state vecine, care poate influența până și cercurile dela Liga Națiunilor.

În Turcia lui Kemal Pașa care nu se sfiește să execute zeci de oameni printr-o simplă judecată, se zice că se pregătește transformarea republicii în monarhie.

Și povestea, credem, va continua.

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

Să ne salvăm limba populară

De la cele dintâi manifestări literare în limba națională apar la noi considerațiuni asupra graiului. Archaicul Gr. Ureche, raționalul Miron Costă și mai cu seamă eruditul Dimitrie Cantemir deschid, din sec. XVII, perspectiva preocupărilor cu structura limbii române. Vizionarii ardeleni, entuziaști luptători pentru evidențierea latinității noastre, ridică aceste preocupări la rangul de disciplină științifică, de care au ținut seamă și streinii pe care i-a interesat cunoașterea limbii noastre. Polemicile vestite angajate cu unii învățați streini pentru teza obârșiei romane au fost un teren prielnic pentru o dezvoltare înfloritoare a filologiei românești. Aceste polemici nu au rămas totdeauna necunoscute intelectualilor. Se urmărea uneori cu interes activitatea filologică, mai ales în Ardeal, căci ea era întreprinsă de ardeleni cunoscuți prin activitatea publică sau școlară pe care o desfășurau.

Filologii erau trecuți în judecata publică, mai ales prin mijlocirea școlii, ca niște apărători ai demnității naționale prin dovedirea latinității graiului românesc.

Ce păcat numai — pentru știința filologiei — că, mai bine de jumătate din veacul trecut, ea a stat exclusiv în slujba unei ideologii greșite, aceea a revizuirii vocabularului, cu scopul de a se elimina din limbă toate elementele streine fără considerare la legăturile lor intime cu suflul românesc.

Procedul a constituit desigur o miopie științifică, greșala era că filologia română nu ținea seama de importanța imensă a graiului popular. Filologii români cereau ca limba să se schimbe după părerile lor și nu părerile lor după capriciul limbii.

Curând însă s'a impus credința, propagată mai ales de nefilologi, că cel mai mare drept la aprecierea învățătorilor și al celor cari urmăresc cunoașterea temeinică a graiului românesc îl are limba populară. S'a pornit neîntârziat curentul de cunoaștere a ei, mai ales în legătură cu elaborarea marelui Dicționar al Academiei, și astăzi încă neterminat.

Acum trei ani, Muzeul limbii române din Cluj, unde se urmărește cu multă stăruință adunarea de material nou de limbă, spre a fi înregistrat în Dicționarul, care se pregătește aici, a lansat chestionarul „Calul”, în care prin întrebări a căutat să descopere termeni și locuțiuni ce se aud pe tot întinsul teritorului dacoroman în legătură cu Calul. Cele mai numeroase răspunsuri au fost date de către învățătorii și preoții din Ardeal și ținuturile alipite. Extrem de mic numărul celor din vechiul regat. Cine răfiolește răspunsurile trimise mai face o constatare surprinzătoare: puțini, foarte puțini profesori de

limba română au găsit că e bine să vină în ajutorul adunării de material de limbă și, doar doi-trei studenți universitari „specialiști” viitori profesori de românește, ca o dovadă a nepăsării față de preocupările științifice, tocmai la aceia care au în mână educația tineretului în această direcție. — Au răspuns însă învățătorii spre mândria idealismului lor și spre mulțumirea superiorilor.

În zilele trecute tot dela Muzeul limbii române au pornit alte chestionare, de data aceasta asupra „Casei”. Ele se îndreaptă către dascălii satelor românești, învățătorii și preoții cari desigur vor răspunde la ele cu aceeași grije. Chestionarele însă nu vor cădea numai în mâna dascălimii ci și în a altor oameni de inimă, cari le pot cere dela Muzeu (Str. Elisabeta 23). Aceștia vor avea ocazie să-și înscrie numele lor la o colaborare prețioasă cu Muzeul limbii române salvând pentru știința românească înfățișarea graiului unei localități pe care o cunosc, prin răspunsul pe care-l vor da.

Adunarea materialului de limbă nu suferă amănare. Este timpul ultim când se mai pot cunoaște fosile vechi de limbă, fragmente de viață sufletească patriarhală, în ascunzișul satelor.

Limba populară trece printr'un proces puternic de transformare prin pătrunderea rapidă a civilizației în lumea satelor noastre. Odată cu accesul acesteia se furșează în graiul popular cuvinte și forme de limbă cultă și înlătură elemente vechi și expresive, care e bine să rămână în tezaurul nostru lexic. O adunare de material de limbă peste 20 de ani nu va mai aduce roadele de azi.

M. L. R., și-a luat sarcina de a mijloci colecționarea de material cât mai bogat care să servească la cunoașterea cât mai desăvârșită a graiului românesc și care să fie la îndemâna cercetătorilor acuma și mai târziu. — În chestionarul „Casa” el face apel la cei cari înțeleg farmecul limbii, să-l adune și să-l depoziteze într'un răspuns.

Cel ce răspunde la chestionar nu e nevoe să aibă o cultură de specialitate. Dă însă dovadă de dragoste față de știința românească și-și arată admirația pentru graiul românesc.

Să nu uităm timpul, penibil, când învățați streini erau încredințați de noi cu adunarea materialului de limbă românească și să facem noi singuri, pentru demnitățile noastre, ceea ce au făcut altădată harnicii streini.

St. Pașca

Astra și basarabeni

La adunarea generală din acest an a Aștrii, Basarabia își va avea reprezentanții ei într'un număr neobișnuit de mare. Nu vor veni numai delegații oficiali, în numele Aștrii basarabene, organizată cu atâta spontaneitate prin stă-

CRONICA MEDICO-SOCIALĂ

ruința d-lui Onisifor Ghibu, ci un corp de profesioniști dintr-o regiune întreagă, prin organizația lor, vor apărea în ziua de 12 Septembrie în orașul dela hotarul de nord al Ardealului — hotarul de nord al țării, — ales ca loc de adunare pentru anul acesta.

Astra basarabeană va fi reprezentată prin cei mai distinși fii ai provinciei, personalități creatoare, specializați în diferite ramuri de activitate, cari, dintr'un înalt sentiment de sacrificiu idealist, au elaborat un întreg program de lucru prin „bulletinele“ lor publicate în ziarul „România Nouă“. Sînt secretarii secțiunilor basarabene, cari vor veni conduși de academici-anul Șt. Ciobanu, secretar general al Aștrei basarabene și purtătorul de cuvânt al întregii delegații.

Același ziar însă ne aduce știrea despre proiectul d-lui revizor al jud. Cetatea-Albă de a aduce întreg corpul didactic din județ într-o excursie la Zălau în aceleași zile, când Astra își va ține acolo congresul ei. D. revizor D. Popescu este convins că „cu această ocazie vor vedea tot ce are Ardealul mai de seamă“. De sigur că învățătorii din jud. Cetatea-Albă, dacă vor veni vor fi oaspeții cei mai iubii ai Aștrei și în același timp ai Ardealului întreg, a cărui expresie de forțe culturale este vechea Asociație dela Sibiu.

Manifestându-ne bucuria pentru această solie, o grijă ne paște sufletul. Surprindem adieri de vânt, cari prevestesc furtună și pe aripi de vânt ne vin șoapte, cari cobesc a rău. Ambiții înfrînte de mersul vremii și nemulțumiri acumulate în suflete vanitoase se pregătesc să-și verse veninul cu acest sfînt prilej când Ardealul ținea totdeauna zi de sărbătoare. Doi microbi deopotrivă de scârboși și-au făcut cuib în cetatea sufletească a Ardealului, unul din timpuri mai vechi: a cel al confesionalismului și altul mai recent: a cel al politicianismului. Ei au provocat din când în când crize în organismul social al acestei provincii, căci totdeauna s'au găsit slabi de înger și nevoiași, cari s'au lăsat stăpâniți de puterea lor.

Din această parte se anunță și furtuna de acum. Avea-vor joshnicia de suflet, cei cari moacă în taină, să deslănțue această furtună a păcatului acum, când atîția fii ai Basarabiei vin pe un drum atât de lung să vadă „tot ce Ardealul are mai de seamă“?!

Aplicarea legii contra tuberculozei

Articolul 84 al legii pentru organizarea ministerului sănătății publice prevede declararea obligatorie a tuberculozei. Potrivit acestui articol „orice medic, care îngrijește un bolnav de tuberculoză cu focar deschis este îndatorat a-l declara autorității sanitare locale.“ Și mai departe: „bolnavilor de tuberculoză li-se va da puțința de a fi examinați și îngrijiți în mod gratuit, dacă sunt lipsiți de mijloace, o măsură cum nu se poate mai salutară și ale cărei foloase practice pentru sănătatea publică sunt incalculabile, atunci când se pot aplica realmente. Punerea în practică a acestor articole de lege întâmpină însă foarte mari dificultăți din cauza lipsei de așezăminte sanitare suficiente pentru internarea celor bolnavi. Este știut, că tuberculoza, deși nu crută nicio vîrstă și nicio clasă socială, totuși are predilecție pentru clasele mai sărace. Lipsurile, cu cortegiul neajunsurilor inerente lor, aștern patul tuberculozei și-i facilitează evoluția; majoritatea tuberculoșilor fac parte din acea categorie de cetățeni mai nevoiași, cari nu-și pot permite repaosul, supraalimentația și medicația pe care o comportă tratamentul boalei. Deaceia statul prin organele sale speciale ar fi dator să dea asistență medicală gratuită tuturor acestor bolnavi, pe cari și legea recentă îi ocrotește. Dar una e teoria și alta e practica. Izolarea tuturor tuberculoșilor, pe lângă perturbațiunile pe cari le-ar produce în economia socială, este o imposibilitate din cauza greutăților financiare pe care le comportă. Organizarea unui sistem antituberculos desăvîrșit, întemeiat pe instituțiuni sanitare și personal medical suficient, ar reclama numai la noi în țară un capital de câteva miliarde. Ori în condițiile financiare în cari ne găsim, astfel de cifre provoacă ilaritate: Răzimate pe realitate, autoritățile superioare, în cazul de față ministerul sănătății și ocrotirilor sociale, se străduiește, ca aplicarea legii contra tuberculozei să înceapă cât mai de vreme și în scopul acesta se va augmenta numărul paturilor destinate tuberculoșilor în spitalele și sanatoriile statului și se vor construi în același timp cât mai multe sanatorii și prevenitorii noi. În același timp societățile particulare

se vor bucura de un sprijin și mai larg din partea statului și astfel cruciada va porni cu intensitatea, pe care ne-o permit împrejurările încă tot excepționale în cari ne aflăm.

Regenerarea fizică a copiilor.

Problema aceasta s'a pus într'unul din recentele consilii de miniștri și mi se pare că comentariile cu cari a întovărășit-o presă au fost cu mult mai prejos decât grandioasa însemnătate a problemei. Noțiunea capitalului uman se cimentează din ce în ce mai temeinic în concepția bărbatilor de stat și cu drept cuvânt, căci o asanare unilaterală a capitalului financiar nu aduce mîntuirea, nefiind unica rațiune a progresului. Forța noastră vitală de mîine se întemeiază pe voinicicia și pe sănătatea tinerilor vîrstare, cari au nevoie de a se desvolta în condiții favorabile pentru a-și putea păstra și spori flacăra vieții. E dureros, că tărînimea, elementul biologic cel mai valoros al neamului nostru, de multe ori trăiește în condiții igienice și sanitare lamentabile și copiii cad jertfă neștiinței și indolenței. Tuberculoza face ravagii și e cu atât mai tristă această constatare, când ne gândim, că țara noastră dispune de bogății neprețuite de elemente terapeutice naturale, cum e aerul de munte sau clima maritimă. Deaceia e bine să ne oprim un moment în fața propunerilor, cari traduc bunele intenții ale actualului guvern, de a se ocupa cu regenerarea fizică a copiilor, organizînd — cu începere din vara viitoare — colonii de vară pentru recrearea și întremarea sutelor de mii de copii amenințați cu decimare. E vorba de o organizațiune vastă, cu ramificații numeroase în toate colțurile țării.

Campania antisifilitică

Dacă privim numărul de consultații date pentru boale venerice la ambulatoriile policlinice, la dispensarii antiveneriene și la serviciile de specialitate ale spitalelor vedem că se menține la același nivel ca și anii trecuți sau sunt chiar în creștere, deși nimeni nu mai poate contesta astăzi că cifra cazurilor noi de îmbolnăvire este din ce în ce mai redusă. E un paradox? Nu. Problema e foarte clară: bolnavii au început să înțeleagă rostul intensei campanii antisifilitice și astăzi nu mai așteaptă până când boala invadează întregul organism ci aleargă din vreme la medic, la dispensar, la consultațiile spitalelor. Nu suntem încă în fericita situație, de a putea spune că obiceiul e generalizat. Există încă multe prejudecăți îndărătnice, dar nu invincibile.

Dr. Aurel Voinea

La 1 August s'a pus sub tipar volumul

„Revoluția din 1918 și Unirea Ardealului cu România“
de ION CLOPOTEL.

Manuscrisul a fost distins de „Astra“ cu premiul Scutus Viator în 1921; depus de către „Astra“ la Casa Școalelor, s'a pierdut și a fost găsit abia acum în sertarele funcționarului decedat Pascal Dumitrescu.

Volumul conține sute de documente, a căror importanță politică pentru istoria Ardealului și României vîrfite nu poate scăpa nimănui.

Pentru a ne putea orienta asupra tirajului, rugăm pe onorații cititori a comanda de pe acum volumul la administrația „Societatea de mîine“: un exemplar 100 lei.

Pentru preoții și învățătorii cari comandă cel puțin 10 exemplare acordăm 25% rabat.

În biblioteca tuturor școalelor din Ardeal trebuie să aibă un loc de cinste „DICȚIONARUL LIMBII ROMÂNE“ al Academiei, care se poate comanda prin revista noastră.

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMĂNALE

Lupta contra parlamentarismului

Revoluții, pe dreptul, împotriva ilegalităților devenite metodă cu ocazia consultării corpurilor electorale precum și împotriva luptelor sterile tot atât de condamnabile, cari consumă inteligențele nu totdeauna strălucite ale celor „aleși“, unii publiciști se cred îndreptățiți să condamne însăși instituția parlamentului, pe care se întemeiază statele moderne. Printr'un gest pripit, care nu este justificat nici de o experiență deplină în propria noastră țară, întrucât noi n'am avut încă un parlament care să fie expresia nefalsificată a voinții populare, acești entuziaști revoluționari prin mijloace pașnice propagă înlocuirea parlamentului printr'o formă de stat și improprie organismului nostru național și reacționară față de structura statelor moderne, dezvoltate în baza principiilor de libertate și de dreptate socială. Impotriva lor d. Iorga scrie în „Neamul Românesc“ (din 23 August c.): „In orice așezământ politic sunt defecte de principiu, de origine, esențiale și fundamentale, care condamnă, și defecte de funcționare, care pot fi înlăturate. Da, în România am avut mai totdeauna sila în alegeri. O silă stupidă, fiindcă și fără dansa guvernele ar fi avut majorități, deși nu de acelea care să scutească pe miniștri de orice bătaie de cap, de orice simț al răspunderii. Prea e înrădăcinată deprinderea supunerii într'o țară care și-a căpătat libertățile cetățenești din grația celor de sus, iar nu prin lunga și dureroasă muncă, plină de jertfă a celor de jos. Și, iarăși, da, și aiurea unde încercătorii de falsificații ar fi fost zdrobiți, cu poliția, jandarmeria, chiar armata și, vai! și magistratura, votul dat de cetățeanul incult, sau, pur și simplu, prost, e datorit adesea unei șarlatanii dibace sau îndrăznețe ori chiar unei îndoite înșelări de sine... Așa e, dar toate acestea sunt în parte fatale. Orice alegere ar trebui să fie desființată atunci, fiindcă nu se pot înlătura din omenire două feluri de oameni: cei cari înșală și cei cărora le place a fi înșelați... Chestia nu e să oprești alegerile, ci să le educi. Pentru o întreagă majoritate a votanților o și poți face. Legi, căpтуșite cu moravurile indispensabile, pot interzice sila... Acestor apostoli ai unei nouă imitații, — în care nu e nimic indigen, — cu ajutorul cunoștințelor mele de istorie, le răspund așa: Nu distrugeți, adaptați! Și adaug: nu condamnați, ci moralizați! Iar, la urmă: Nu uitați a începe cu d-voastră înșivă!“

Horia Trandafir

Redacționale. — Redactorul nostru șef, terminând ancheta social-economică întreprinsă în Munții Apuseni, care se publică în revistă și în extras, a plecat într'o călătorie de studii economice în statele dela apusul țării noastre: Jugoslavia, Italia, Austria și Ungaria. De aceea oricel de corespondență în legătură cu revista noastră până la data de 1 Octombrie se va adresa exclusiv redacției, la Căsuța poștală No. 200.

Intăiul deceniu. — Zece ani se împlinesc în 28 August dela intrarea României mici în războiul mondial, pentru a ieși din el ca România mare, cuprinzând între hotarele ei aproape întreg teritoriul revendicat ca pământ românesc. Intăiul deceniu a fost teatrul unor adânci frământări interne, cari nu s'au potolit încă, n'au putut fi curmate printr'un echilibru sufleteș realizat între diferitele mentalități regionale fuzionate pentru alcătuirea noiei patrii. Cei chemați să consolideze noul stat printr'o serie de reforme „minimale“, ca program politic, cum s'a întâmplat aceasta în statele nou născute, cari au avut cumințenia să se lase cărmuite de guvernul de concentrare națională, ca Cehoslovacia, au preferat sportul, costisitor pentru țară, al ambițiilor de partid deslănțuite sub pretextul unor „lupte de principii“, producând în păturile populare un spirit anarhic, justificat printr'o sărăcire continuă (v. ancheta noastră în munții apuseni). Doar în politica externă rețeaua pactelor de amicitie și de neagresiune, despre care vorbește d. Dașcovici cu atăta competență în revista noastră, ne dau o relativă siguranță, în vreme ce „statele învinse“ dela granița de apus și miază-zi, plus „colosul dela nord“, își arată mereu colții înveninați de otrava „revanșei“ neîndreptățite.

Această aniversară întunecă sentimentul de bucurie firească, pentru tălcuit zilei, prin îngrijorarea pe care o deslănțue în sufletele noastre sbuciumate...

Sporul pentru funcționari. — Se pare că totuși se va acorda sporul de atăta vreme promis funcționarilor statului, categoria de cetățeni cea mai nedreptățită în urma războiului. Calcularea noului spor a avut nevoie de discuții și consfătuiri între factorii răspunzători, cu durată de luni de zile. Căci actualul guvern plănuește o normalizare a salariilor, adică o urcare a lor până la gradul de urcare în pret, atins, în medie, de toate articolele aflate în circulație comercială, deci de toate mijloacele de existență. În același timp se urmărește echilibrarea salariilor între diferitele categorii de funcționari ai statului, cari fără nici o rațiune au fost ierarhizați în statele de plată diferit, după ministerul cărui aparțineau. Concepția salariului-tip a domnului Manoiilescu după care apoi se va stabili o unică scară ierarhică în corpurile funcționarilor, este soluția — teoretică deocamdată, — menită să repare o profundă nedreptate ce se făcea salariaților statului.

Dar până la ajungerea la starea „ideală“ și de echitate vom eși cu siguranță din anul acum în curs, dacă nu vom trece cumva prin mai mulți ani. Până atunci însă statul a avut grijă să sporească singur taxele la întreprinderile sale de utilitate publică și zilnică. Tarifurile ferate se va urca cu 50 la sută, iar tarifurile P. T. se va urca până la limita care constituie înmulțirea cu 40 a tarifurii dinainte de războiu. Este limita de „normalizare“, care va trebui să o atingă... cândva și

salariile funcționarilor. Până atunci statul a anticipat la încasările sale acest calcul, dând cale și particularilor producători sau negustori să procedeze la fel. Încât sporul ce se va acorda acum funcționarilor nu va mai avea nici o eficacitate, de nu cumva el va însemna o sumă mai mică chiar decât va fi plusul la capitolul cheltuielilor lor lunare.

Și astfel funcționarii se pot pregăti de pe acum să-și formuleze noi revendicări, dacă mai speră într'adevăr o îmbunătățire a „soartei lor.“

*

Pentru îmbunătățirea presei universale.

— În ziua de 19 August s'au întrunit la Geneva reprezentanții agențiilor de presă pentru a da indicațiuni la alcătuirea programului de lucru al comitetului de experți de presă convocat de Consiliul Ligei Națiunilor. Se concepe astfel, sub egida Ligei Națiunilor, crearea unui organism care să studieze mijloacele de colaborare la organizarea păcii prin asigurarea unei transmisiuni ușoare și puțin costisitoare a informațiilor de presă precum și toate chestiunile profesionale a căror soluțiune ar putea contribui la lămurirea opiniei publice. Cităm câteva din chestiunile prevăzute de proiectul de program de lucru pregătit de Secțiunea de informațiuni a L. N. în baza unei prealabile anchete: aplicarea unui regim uniform pentru reducerea prețurilor în materie de conversațiuni telefonice și tarife telegrafice; instituirea de burse de studii pentru ziaristi; chestiuni de anumite drepturi de exterioritate pentru ziaristi (corespondenți internaționali) ca: suprimarea taxelor de pașaport, intrarea gratuită în instituțiile cari prezintă un interes pentru ziaristi, etc.; crearea în fiecare țară a unui comitet de ziaristi care să judece greșelile comise de corespondenții străini; intruniri periodice ale ziaristilor; crearea unei organizațiuni internaționale a muncii.

Mica Antantă a presei a recomandat crearea și perfecționarea comunicațiilor postale, telegrafice și telefonice, cu fir și fără fir, precum și pe cale aeriană; organizarea de călătorii ale ziaristilor în străinătate; reducerea prețurilor biletelor de cale ferată; reduceri acordate de sindicatele hoteliere; călătorii de studii, atât colective cât și individuale, în condițiuni care să fie cele mai favorabile pentru câștigarea unei cunoașteri profunde a țărilor interesate. Ultimul mijloc este practicată cu un evident succes de Mica Antantă a presei.

Dr. GHEORGHE POPOVICIU,
docent universitar, specialist în boli de copii, întors din concediu, și-a reluat consultațiile, Str. Petru Maior No. 4. Consultații dela orele 3—4 după amiază.

produsele fabricii de bere

CZELL din
Cluj-Mănăştur

Berea albă

URSUS

Berea albă specială

URSUS-EXTRA

Berea neagră din
malţ dublu

HERCULES

se capătă pretutindeni!

Intreprinderile
Forestiere Române

SOCIETATE ANONIMĂ

Capital Social și Rezerve Lei 70,000.000

SEDIUL:

CLUJ, CALEA REGELE FERDINAND NO. 36

UZINELE:

Valea-Drăganului gara Poieni, Coșnea gara
Trotuș, Lesnic halta, Vețel, Cloșani

Adresa telegrafică: „FORESTIERA“

TELEFON: 11-50

Desfacerea mărfurilor se face prin Reprezent.
Generală

„Comerțul Lemnului“ S. A.

CLUJ, Calea Regele Ferdinand No. 38.

Adresa telegrafică: „C O L E“. — Telefon No. 11-50.

Adresa abonatului

12-13
ex. of.
2 ex.

Biblioteca Universității

Cluj

„REVOLUȚIA DIN 1918
ȘI UNIREA ARDEALULUI CU ROMÂNIA“

DE ION CLOPOȚEL

CARE VA APARE ÎN CURÂND, ESTE ÎN-
TÂIA CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ, ÎNTE-
MEIATĂ PE DOCUMENTE, ASUPRA
TRANSFORMĂRILOR POLITICE LA
ROMÂNII DIN UNGARIA ÎN 1918,
CARI AU SFÂRȘIT PRIN UNI-
REA ARDEALULUI CU VE-
CHEA ȚARĂ ROMÂNEASCĂ

„ASTRA“

PRIMA FABRICĂ ROMÂNĂ DE
VAGOANE ȘI MOTOARE S. A.

LICENȚA EXCLUSIVĂ DE FABRICAȚIUNE ÎN
ROMÂNIA-MARE PENTRU CAZANE MODERNE
CU ÎNALTĂ TENSIUNE

**CAZANE SECȚIONALE
SISTEM GEFIA**

PENTRU PRESIUNE DE REGIM PÂNĂ LA 32 ATM.

PENTRU OFERTE A SE ADRESA:

DIRECȚIUNEI UZINELOR DIN ARAD

SAU

**REPREZENTANȚEI GENERALE S. A. R.
DE INVESTIȚIUNI ȘI FURNITURI**

BUCUREȘTI

STRADA PARIS 4 BIS.